

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra zahradní a krajinné architektury

Vnitrobloky na hranici veřejného a soukromého prostoru

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Eliška Vaňková
Vedoucí práce: Doc. Ing. arch. Jan Vaněk, CSc.
© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra zahradní a krajinné architektury

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Eliška Vaňková

Zahradní tvorba

Název práce

Vnitroblok na hranici veřejného a soukromého prostoru

Název anglicky

Inner Courtyard on the border of public and private space

Cíle práce

Definování významu a funkce vnitrobloků ve struktuře města. Přiblížení možností jejich kultivace a nekonfliktního užívání nájemníky okolních domů a širší veřejností.

Metodika

Na základě odborné literatury a případových studií vypracují literární rešerši na téma historického vývoje, současného stavu a významu městských vnitrobloků. Pojmou základní problémy jejich užívání a možnosti revitalizace na příkladu Prahy a Vídně. Zabývat se budou zejména činnostmi městské správy a místních obyvatel, směřující k jejich údržbě a kultivaci.

V praktické části se nejprve zaměří na zhodnocení existujících funkcí vnitrobloků v Praze a Vídně a to zejména z hlediska environmentálního, sociálního a urbanistického. Následně vypracují studii revitalizace vybraného vnitrobloku na základě získaných zkušeností z výzkumu ve Vídně a Praze.

Doporučený rozsah práce

min 60 stran A4

Klíčová slova

vnitroblok, veřejný a poloveřejný prostor, urbanismus, Praha, Vídeň, komunitní rozvoj, občanská participace, sousedství, funkce a kvalita veřejného prostoru, městská zeleň, strategie města

Doporučené zdroje informací

Gehl, J. (2000). Život mezi budovami. Brno: Nadace Partnerství a Jan Gehl.
Gehl, J. (2012). Města pro lidi. Brno: Nadace Partnerství a Jan Gehl.
Kovářík, M., Ficová, J., Moučková, J., & Bárta, J. (1999). Místo pro život. Brno: Nadace partnerství.
Madden, K. (2003). Utváření místa. Brno: Nadace Partnerství.
Müller, K. (2002). Češi a občanská společnost. Praha: TRITON.
Pehe, J. (2000). Participace občanů na věcech veřejných. V T. Halík, I. Hoffman, J. Pehe, J. Příbáň, E. Rendlová, J. Ruml, a další, Filantropie v České republice a účast občanů na věcech veřejných (stránky 31-40). Jihlava: COMMUNITY PARTNERSHIP SUPPORT INITIATIVE.
Roberts, N. (2004). Public Deliberation in an Age of Direct Citizen Participation. The American Review of Public Administration.
Hart, D. K. (1972). Theories of government related to citizen participation. Public Administration Review 32, 603-621.
Hrůza, J.: Urbanismus světových velkoměst. Část 1 Praha. ČVUT 2003.
Maceková, M., a kol.: Metodika zapojení veřejnosti do revitalizace vnitrobloků v Brně, Nadace Partnerství, Brno 2011.
Metodika regenerace obytného vnitrobloku, VÚKOZ, Průhonice 2008.
Whyte, W.: The Social Life of Small Urban Spaces. Project for Public Spaces, New York 2001.
Yonk, R. M., & Reilly, S. (23. únor 2011). Citizen Involvement and Quality of Life: Exit, Voice and Loyalty in a Time of Direct Democracy. Applied Research Quality Life 7, stránky 1-16.
Zahradničková, K.; Grimm, R.: Revitalizace vnitrobloků brno -urbanisticko-architektonická studie, červenec 2011.

Předběžný termín obhajoby

2015/05 (květen)

Vedoucí práce

doc. Ing. arch. Jan Vaněk, CSc.

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2015

RNDr. Oldřich Vacek, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 17. 3. 2015

prof. Ing. Pavel Tlustoš, CSc.

Děkan

V Praze dne 07. 04. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci
“Vnitrobloky – na hranici veřejného a soukromého
prostoru” jsem vypracovala samostatně pod vedením
vedoucího diplomové práce a s použitím odborné
literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou
citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury
na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové
práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím
vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 7. 4. 2015

Poděkování

Děkuji všem, kteří přispěli ke vzniku této diplomové práce: Doc. Ing. arch Jan Vaněk, CSc., Ing. Eva Sojková, Ing. arch. Jan Soukup, BcA. Tomáš Černý, O. Uni. Prof. Richard Stilles, Univ. Ass. DI. Annalisa Mauri, Ao.Univ.Prof. Arch. DI Erich Raith Dr.techn.

Souhrn

Cílem této diplomové práce je definovat význam a funkci vnitrobloku ve struktuře města. Na příkladu reálného projektu nastínit možnosti jejich kultivace a nekonfliktního užívání nájemníky okolních domů. Z literárního přehledu vyplynulo, že vnitrobloky mají ve struktuře města především význam sociální a environmentální. Složitě majetko-právní vztahy, nejasně určená hranice veřejného a soukromého prostoru a nezájem obyvatel však způsobují jejich častou degradaci. Pro jejich případnou revitalizaci bývá velmi limitující dispozice okolní zástavby. Na základě průzkumu více než 40 pražských a vídeňských vnitrobloků bylo definováno 12 nejčastějších funkcí těchto prostranství. Patří mezi ně funkce sdružovací a společenská, rekreační, okrasná, hospodářská, samozásobitelská a environmentální. Vnitrobloky také velmi často poskytují prostor pro dětská hřiště, parkování aut a kol, venčení psů či veřejné funkce jako jsou zahrady mateřských škol a restaurací. Velmi častou náplní jsou vestavby dalších budov. Projektová část představuje variantní návrh revitalizace obytného vnitrobloku vymezeného ulicemi Zelenky Hajského – Biskupcova. První varianta respektuje hranice jednotlivých pozemků a umožňuje tak zachovat, respektive obnovit jejich oplocení. Varianta druhá prostor pojednává bezvýhradně jako celek. Varianta třetí pracuje s ideou absolutní vyhraněnosti veřejného a soukromého prostoru a utváří terasovitou mozaiku drobných „políček“, které jsou určeny k výhradnímu užívání svými majiteli. Vyhraněnost jednotlivých variant slouží k manifestaci

možných dopadů určitých společenských jevů na formování obytného prostředí. Za reálnou variantu lze proto považovat spíše určitou kombinaci těchto návrhů.

Klíčová slova

vnitroblok, veřejný a soukromý prostor, funkce městského prostoru, sousedství, revitalizace

Summary

The aim of this Diploma Thesis is to define an importance and functions of inner courtyards in the structure of urban space. The possibility of its cultivation and revitalization will be demonstrated on a real project. The literature review showed that the inner courtyards have primarily social and environmental importance. Complicated ownership relations, unclearly defined border of public and private space and lack of interest of local people cause its frequent degradation. Disposition of surrounded buildings limits possibility of its prospective revitalization. Twelve essential functions of this place were described on the example of more than forty examined inner courtyards. Among them belongs a community function, recreational, decorative, husbandry, self-supplier or environmental function. The inner courtyards are also very often used as a children playground, parking space for cars and bikes, for walking the dog or for different public functions as a kindergarten or coffee gardens. There are also very often diverse low-floor buildings such as garages studios, galleries, theatres or kindergartens. The project part of this thesis introduces variant solutions of the revitalization the inner courtyard defined by streets Zelenky-Hajského and Biskupcova. The first variant respect borders of certain holdings and so enables to keep the borders separated in case it is required. The second variant works with the place as a whole unexceptionally. The third variant works with an idea of absolute separation of public and private space. There is a mosaic of 251 little private fields bound in six terraces that belongs

each owner of the courtyard. The extremity of single variants helps to demonstrate possible effects certain social phenomena on the formation of living space. Therefore should be seen as a real variant rather combination of introduced proposals.

Keywords

Inner Courtyard, Public and Private Space, Urban Space Functions, Neighbourhood, Revitalisation

Obsah

Úvod	8	Vestavba	42
Cíle práce	9	Shrnutí	43
Metodika	10		
Teoretická část	11	Návrh revitalizace obytného vnitrobloku	44
Definice obytného vnitrobloku	11	Úvod	44
Typologie blokové zástavby	12	Lokalizace	44
Vznik a vývoj blokové zástavby v Praze	12	Požadavky obyvatel	49
Architektura pražských bytových domů 19. a 20. století	13	Současný stav	52
Historie užívání vnitrobloků	15	Inventarizace	53
Současný stav pražských vnitrobloků	15	Stínová analýza	55
Význam obytného vnitrobloku ve struktuře města	17	Koncepce návrhu	56
Problémy obytného vnitrobloku	18	Varianta první	57
Možnosti revitalizace obytného vnitrobloku	22	Architektonická situace	60
Průzkum lokality	24	Plán kácení	61
Zapojení veřejnosti do revitalizace vnitrobloku	26	Osazovací plán - stromy a keře	62
Zeleň obytného vnitrobloku	27	Osazovací plán - - trvalkové a keřové skupiny	63
		Varianta druhá	65
Funkce obytného vnitrobloku	30	Architektonická situace	68
Sdružovací a společenská funkce	31	Plán kácení	69
Rekreační	32	Osazovací plán - stromy a keře	70
Okrašlovací a reprezentační	33	Osazovací plán - - trvalkové a keřové skupiny	71
Hospodářská	34	Varianta třetí	74
Hřiště	35	Architektonická situace	75
Samozásobitelská	36	Pravidla užívání	77
Environmentální	37		
Venčení psů	38	Diskuse	78
Parkování a garážování	39	Závěr	80
Parkování kol a skladování nářadí	40	Použité zdroje citací	82
Veřejná funkce	41		

Úvod

Vnitrobloky jsou specifickým druhem městského prostranství. Jejich charakter osciluje mezi veřejným a soukromým prostorem. Jejich kultivace začíná být v Praze poměrně aktuálním, nepochybně však akutním, tématem. Příkladů udržovaných a dobře fungujících dvorů je zde jen velmi málo. Dle analýzy Ing. Evy Sojkové, která zkoumala stav 175 pražských vnitrobloků, jich byla téměř polovina neudržovaných a pouhá čtvrtina byla nějakým způsobem využívána [Sojková; Kiesenbauer 2008]. Vezmeme-li v potaz, že vnitrobloky tvoří v průměru téměř pětinu plochy všech pražských předměstí [Sládek 2013], stojí za úvahu otázka, proč je tak velké procento širšího městského centra ponecháno ladem. Proč se o něj jeho obyvatelé, majitelé či zástupci městské správy odmítají starat? Jaký je jeho význam a jaké aktivity by se v něm měli odehrávat? Může prostorové uspořádání zvýšit atraktivitu prostředí pro jeho potencionální uživatele? Skrze literární prameny, terénní průzkum a vlastní projekt revitalizace obytného vnitrobloku se na tyto otázky v předložené diplomové práci snažím najít odpověď.

Cíle práce

– definování významu a funkce vnitrobloku ve struktuře města.

– na příkladu reálného projektu nastítnit možnosti kultivace a nekonfliktního užívání vnitrobloku nájemníky okolních domů a širší veřejností.

Metodika

Na základě odborné literatury a případových studií vypracuji literární rešerši na téma historického vývoje, současného stavu a významu městských vnitrobloků. Pojmenuji základní problémy jejich užívání a možnosti revitalizace na příkladu Prahy a Vídně. Zabývat se budu také politikou městské správy a občanskou aktivitou v oblasti revitalizace vnitrobloků. Využiji k tomu metody strukturovaných rozhovorů s kompetentními zástupci městské správy a obyvateli zkoumaných vnitrobloků.

V praktické části se nejprve zaměřím na definování existujících funkcí vnitrobloků v Praze a Vídni a jejich environmentálních, sociálních a urbanistických kvalit. Vnitrobloky, které se rozhodnu navštívit (a na jejichž základě funkce definuji) vyberu skrze doporučení výše zmiňovaných zástupců městské správy, z informací v médiích (např. dokumentární cyklus Tajemství pražských dvorků – pořad Z metropole – Česká televize), literatury (např. kniha Industriál Prahy 3 od autorů Berana a Valchářové nebo Pražská architektura od Staňkové, Štursy, Voděry).

Na literární rešerši a teoretický výzkum bude navazovat zpracování studie revitalizace vnitrobloku vymezeného ulicemi Jeseniova – Zelenky Hajského – Biskupcova – Jana Želivského. K zmapování řešení lokality využiji metodiky popsané v knize Revitalizace vnitrobloků Brno (Zahradníčková, Grimm 2011) a Metodika regenerace obytného vnitrobloku (Sojková, Kiesenbauer 2008). Vzniklý návrh bude respektovat požadavky obyvatel vznesené na plánovacím setkání ze srpna 2014.

Teoretická část

Definice obytného vnitrobloku

Městská bloková zástavba 19. a počátku 20. století přirozeně vytvářela ve svém jádru otevřená prostranství – tzv. vnitrobloky. Autoři Manuálu tvorby veřejných prostranství je nazývají rubem uličního prostoru. Jedná se zpravidla o klidná prostranství se specifickou intimní atmosférou, která nabízí neotřelý pohled na město, neboť budovy se do něj obrací zpravidla svou zadní fasádou. Pro vnitřní bloky je typické, že mají většinou jen jeden až dva přístupy, a to domovním průchodem nebo mezerou mezi domy [Kol. autorů 2014]. Obytný vnitroblok je pak prostor obklopený úplně nebo částečně obytnou zástavbou a využívaný především jejími obyvateli. [Sojková; Kiesenbauer 2008].

Vnitrobloky

jsou specifickým druhem městského prostranství. Jejich charakter osciluje mezi veřejným a soukromým prostorem. Nejčastěji se pro ně proto používá pojmu polosoukromá nebo poloveřejná prostranství. Pro jednoznačnost výkladu uvádím definice jednotlivých výše zmíněných pojmů:

Veřejné prostory

lze definovat jako nezastavěné prostory ve městě, které jsou volně a bezplatně přístupné všem obyvatelům a návštěvníkům města, buď nepřetržitě, nebo s časovým omezením (např. parky zavírané na noc). Základní charakteristikou veřejného prostoru je jeho obyvatelnost spojená s užitností pro obyvatele,

musí sloužit obyvatelům města k provozování nejrozličnějších činností pohybových (chůze, jízda na kole) a pobytových (sezení, hry) [Šilhánová 2008].

Poloveřejné prostory

jsou takové prostory, které mají svého soukromého vlastníka, ten však umožňuje veřejnosti přístup do těchto prostor, buď bez výhrady, nebo s jistými omezeními. Taková omezení mohou být kupříkladu dané podmínky vstupu, jako placení poplatku nebo časové omezení [Burianová 2011]. Mohou to být obchody, některé zahrady či pasáže.

Polosoukromé prostory

jsou prostory bez přístupu veřejnosti, vymezené pro více vlastníků či uživatelů, nebo veřejné prostory vyhrazené pro ryze soukromé účely, jako může být kupříkladu dočasný stavební zábor [Sudek 2013].

Soukromými prostory

nakonec označujeme prostory na soukromém pozemku bez přístupu veřejnosti. Jedná se o prostory, které někdo vlastní, disponuje jimi a rozhoduje o nich v mezích zákona. Je pak pouze na vlastníkově, komu umožní, aby tyto prostory mohl navštívit a případně využívat [Sudek 2013].

Typologie blokové zástavby

Urbanistická zástavba sídla tvoří bloky uzavřené, částečně otevřené, otevřené, případně neúplné [Šubr a kol. 1990]:

Uzavřené bloky neprůjezdné

zhoršují možnosti realizace a údržby (znemožněn vjezd mechanizace a doprava materiálu), mají zhoršené provětrávání a mikroklimatické podmínky. Výhodou je intimní, polosoukromý prostor pro obyvatele bez narušení průjezdem vozidel nebo průchodem osob.

Uzavřené bloky s průjezdem

jsou dopravně přístupnější, ovšem ohrožené vjížděním a parkováním vozidel. V některých případech, zvláště při soustředěné velkoplošné modernizaci se záměrně převádí pěší provoz v souboru do vnitrobloků z rušných komunikací. Znamená to ovšem ztrátu intimity, klidu a bezpečnosti uzavřených vnitrobloků a snížení jejich obytné hodnoty – tedy jejich hlavních předností.

Bloky z části otevřené

mají lepší provětrávání a hygienické poměry, lepší možnosti realizace a mechanické údržby se všemi uvedenými nevýhodami.

Neúplné bloky

jsou přechodem k volné zástavbě s malou intimitou vnitřního obytného prostoru, ale s možnou

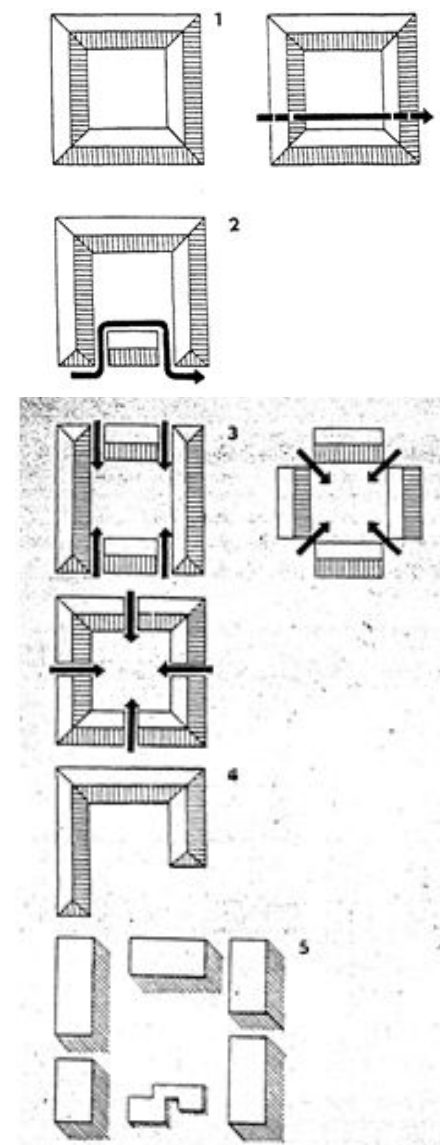
návazností na okolní zeleň a krajinu (pokud nejsou uvnitř zástavby). V případě potřeby lze uzavřít a zintimnit stavební úpravou (zdi, oplocení) nebo zelení (keře, stříhané ploty, konstrukce s pnoucími rostlinami apod.) a tím vytvořit uzavřený obytný prostor bez většiny jeho nevýhod (podle výšky zástavby ev. situování ke světovým stranám).

Otevřené vnitrobloky

mají vhodné mikroklimatické a hygienické podmínky, neposkytují však dostatečnou intimitu a segregaci dopravy. Realizační a údržbové podmínky jsou obdobné jako u současné sídlištní zástavby, zhoršuje se však vztah obyvatel k zeleni a vybavení – poškození je anonymnější, úpravy slouží obyvatelům i návštěvníkům.

Vznik a vývoj blokové zástavby v Praze

Bloková zástavba jakožto nový typ urbanistické struktury se v Praze začala objevovat v první polovině 19. století. V této době vrcholil průmyslová revoluce, s níž je spojen masivní příliv obyvatelstva z venkova do měst. Původní hranice města již neposkytovaly dostatek volných pozemků pro novou obytnou zástavbu, a proto se stavební činnost přesunula za, tehdy ještě stojící, hradební opevnění. Nejstarším pražským předměstím je Karlín. Jeho charakteristický šachovnicový půdorys navrhl architekt Jiří Fischer roku 1816. Jedná se o typický,

Typy bloků

1. Uzavřené bloky neprůjezdné; 2. Uzavřené bloky s průjezdem; 3. Bloky z části otevřené; 4. Neúplné bloky; 5. Otevřené bloky [Šubr a kol. 1990]

velkorysý plán epochy klasicismu. Hlavní náměstí bylo zamýšleno mezi 3. a 4. příčnou ulicí a měl na něm stát kostel se školou a farou v sousedství. Na nároží každého bloku měl být hostinec a na vltavském břehu se soustřeďovala řemesla, masné krámy a jatka. Stavět směli pouze pražští stavitelé a majitelé domů byli zavázáni zříditi chodníky, udržovat žumpy a přispět na vybudování kanalizace [Hrůza, 2003].

Jen několik let po založení Karlína začala vzrůstat stavební činnost také na území dnešního Smíchova a později i Žižkova a Vinohrad. Zde byly nové činžovní domy stavěny velmi nejednotným způsobem, přičemž bylo třeba dodržet jen základních směrnic daných regulačním plánem, jako výšky budov a polohy v uliční síti. Regulační plán, který u těchto předměstí vznikl až několik let po zahájení výstavby, toho mnoho nezakazoval, ale také neovlivňoval a neusměrňoval. Platilo tak, že jediná etická a estetická měřítko uplatňovaná při výstavbě, vycházela z veřejného očekávání a subjektivního cítění stavitelů a investorů [Sudek 2012]. Bloky domů se zde primárně stavěly podél existujících cest. V případě Vinohrad tak vznikl charakteristický půdorys zástavby, který například v okolí Náměstí Míru, kopíruje cestní síť původních Wimmrových alejí.

Nejnovějším pražským předměstím s kompaktní blokovou zástavbou jsou Dejvice. Ty jsou obdobně jako Karlín plánovitě založeny. Autorem regulačního plánu z let 1921-1924 je architekt Antonín Engel, žák

slavného vídeňského urbanisty Otto Wagnera, jehož návrhem generálního regulačního plánu Vídně je půdorys Dejvic významně inspirován.

Bloková zástavba se však neprosazovala pouze na předměstí. Její fragmenty i větší celky lze zaznamenat i v historickém jádru města. Důvodem byly takzvané asanační plány.

Jak uvádí Hrůza (2003), ještě v 19. století byla města postihována zhoubnými epidemiemi cholery, tyfu a jiných infekčních nemocí, o nichž se již v té době vědělo, že jsou důsledkem nevyhovujících hygienických poměrů. Toto nebezpečí narůstalo v podmínkách stále větších, hustě osídlených měst a proto se dalším důležitým tématem stavby měst staly tzv. asanace (tj. francouzsky „ozdravění“). Pro města a jejich části se začaly vypracovávat tzv. asanační plány, které sledovaly zlepšení hygienických podmínek. V Praze byly takovéto plány vypracovány a ve větší či menší míře realizovány například pro bývalé židovské město Josefov či vybrané části Nového města. Zejména o oprávněnosti asanačních zásahů na Josefově, při kterých bylo zbořeno mnoho historicky cenných staveb, se však vedou polemiky dodnes.

Architektura pražských bytových domů 19. a 20. století

Počátky pražských bytových domů se datují na

pomezí 30. a 40. let 19. století. Tato fáze byla charakteristická výstavbou činžovních domů s jedno až dvou pokojovými byty, do kterých se nejčastěji vcházelo kuchyní z pavlače ve dvoře, méně často domovním schodištěm. Byty měly společnou pumpu ve dvoře, později vodovod přístupný z pavlače. Záchod byl také společný, suchý s žumpou. Splašky se vylévaly do odpadního kanálu ve dvoře. Mezi byty vynikal pouze ten majitele domu, který byl prostornější, lépe zařízený a obrácený do ulice. Jeho balkon byl často umístěn nad průjezdem do domu. Vnější fasáda domu byla klasicistního charakteru [Staňková a kol. 1991]

Nájemné domy vznikající od 60. let 19. století. Měly již více členěné byty a byly přístupné přímo z domovního schodiště. Jednalo se zejména o byty majetnějších vrstev obyvatelstva. Od konce 80. let pak byly pavlačové domy na ústupu a i pro nižší vrstvy se budovaly byty s vlastní předsíní, kuchyní, záchodem a spíží. V nákladnějších domech s velkými byty byly budovány koupelny a od 90. let byla do bytů zaváděna elektřina. Výjimečně se objevoval výtah a také „světlík“, tedy větrací prostor pro záchod, koupelnu, nebo kuchyň. Uliční průčelí byla od 70. let novorenesanční. Později se objevovala průčelí charakteru české novorenesance, novobaroka, novogotiky a secese [Staňková a kol. 1991].

Oblasti kompaktní blokové zástavby

V Praze se nachází celkem 9 oblastí s kompaktní blokovou zástavbou - Dejvice, Letná, Holešovice, Karlín, Žižkov, Vinohrady, Smíchov, Vršovice a Nusle [Sládek 2013]

Nájemné domy z dvacátých a třicátých let dvacátého století jsou posledními zástupci blokové zástavby v Praze. Opouštělo se zde od členitých a bohatě zdobených průčelí, která byla do té doby chápána jako nutný znak příslušnosti k městu a také společenského postavení stavitele [Staňková a kol. 1991]. Oproti předchozím etapám se významně zvýšily hygienické a funkční požadavky na výstavbu, avšak v důsledku bytové nouze způsobené první světovou válkou a hospodářskou krizí byly stavěny během 20. a počátkem 30. let velmi často pouze malé byty o jednom pokoji, či pokoji s kuchyní. V roce 1933 mělo takto omezené dispozice celých 69 % všech nově postavených bytů, přičemž v nejméně 60 % z těchto bytů bydlely rodiny s dětmi [Lisková 1935]. Až ve druhé polovině 30. let se stávaly činžovní domy také dlouhodobým a konkurenceschopným úložištěm kapitálu a zvyšovala se jejich celková kvalita. Činžovní domy byly již stavěny s ústředním topením, zdviží a rozvodem teplé vody. Uliční průčelí byla charakteristická skleněnými, či keramickými obklady a posuvnými, nebo zdvižnými okny s žaluziemi [Staňková a kol. 1991].

Konec výstavby činžovních domů předznamenala až druhá světová válka, která způsobila další stagnaci bytové výstavby a jejíž konec přinesl nové ideje nejen do bytové architektury [Staňková a kol. 1991].

Historie užívání vnitrobloků

Vnitřní dvory zpočátku sloužily především jako přístup k pavlačím a také jako sdílené zázemí bytů dělníků, jelikož se v nich nacházel společný odpad a často také pumpa, tedy zdroj pitné nebo užitkové vody [Beran, Valchářová 2009]. Až do počátku 20. století byla ve vnitroblocích budována celá řada dvorních vestaveb, jako byly stáje, konírny a kůlny [Janák 1935], později také drobné továrny, dílny a skladiště [Beran, Valchářová 2009]. S tím se pojila tradice širokých průjezdů, které sloužily jako přístup k pavlačím a dalším objektům ve dvoře. Obrat nastal až v 80. letech 19. století, kdy se tyto průjezdy postupně přestávaly budovat a nové vnitrobloky se omezovaly toliko na účel bydlení, protože to bylo v dané době údajně více výnosné [Janák 1935].

Dispozičním standardem činžovních domů přelomu 19. a 20. století byla orientace oken obytných místností směrem do ulice. Orientace pokojů v bytech byla bezvýhradně dodržována zejména z estetických důvodů. Obecně se totiž soudilo, že výhled do dvora je nepěkný [Lisková 1935] a často také hlučný nebo nelibě vonícího charakteru [Janák 1935].

Živelný rozvoj města zapříčinil zhoršování kvality obytného prostředí. Nebylo výjimkou, že v rámci houstnoucí zástavby probíhaly ve vnitrobloku dodatečné přístavby činžovního domu. Strukturu města také poznamenal nárůst automobilové dopravy, takže ve vnitroblokových prostorech často

parkovala auta. Modernizace způsobila větší nároky na odpady, které znehodnocovaly nejen prostory ulic, ale i vnitrobloky. Zhoršující se hygienické podmínky se později staly jedním z hlavních argumentů kritiky blokové zástavby. [Štencl; Souček; Šonský 1983]

Vnitrobloky spojené s výstavbou činžovních domů po roce 1900 byly již budovány bez pavlačí a dvorních vestaveb. Společně se zaměřením na bydlení se také upouštělo od striktní orientace obytných prostor do ulice. To i navzdory faktu, že ne vždy byly vnitrobloky nezastavěné a upravené [Lisková 1935]. Vnitrobloky činžovních domů budované ještě ve 30. letech 20. století bývaly upravené jen ojediněle. Podle Liskové to bylo způsobeno tím, že zákon předepisoval nezastavitelnost těchto prostranství, ale nevymáhal jejich další úpravu, či koordinaci vlastníků okolních činžovních domů, kteří by tak mohli učinit. Obdobně kriticky hodnotí situaci Pavel Janák (1935): „Prázdný dvůr v nejnovější době je otázkou užitečnosti - doba nedovede se ještě rozhodnout, aby jej proměnila v zeleň“.

Druhá světová válka, vzrůstající vliv urbanistických principů moderny a politické i společenské změny po roce 1948 znamenaly definitivní konec blokové zástavby u nás [Sudek 2012]. V druhé polovině 20. století pak stárnoucí vnitrobloky sloužily převážně jako technická zázemí činžovních domů a většina z nich podléhala pozvolné degradaci [Klimek 2014].

Současný stav pražských vnitrobloků

Kompaktní bloková zástavba v Praze pokrývá téměř 828 ha půdy [Sládek 2013]. Vnitrobloky nalezneme na území Prahy 1 až 10. Dle analýzy Ing. Evy Sojkové, která zkoumala stav 175 vnitrobloků, které jsou ve vlastnictví městských částí Prahy 1, 2, 3, 5 a 6 nebyl jejich stav k roku 2008 ideální. Celkem 84 (48 %) z nich bylo neudržovaných a pouze 44 (25 %) jich bylo využívaných. Celkem jich autorka k rekonstrukci doporučila 142, tedy celých 81 % zkoumaných vnitrobloků. [Sojková; Kiesenbauer 2008]

Městská část	Praha 1	Praha 2	Praha 3	Praha 5	Praha 6	Σ	%
Celkem sledovaných vnitrobloků	55	17	69	22	12	175	100
využívané vnitrobloky	18	2	14	4	6	44	25
vnitrobloky se stromy	29	8	36	11	11	95	54
vnitrobloky s funkční zelení	12	-	7	1	2	22	12
vnitrobloky se zelení v kritickém stavu	7	1	8	3	4	23	13
Vnitrobloky převážně zpevněné	21	4	6	7	1	39	22
Vnitrobloky neudržované	18	11	41	10	5	85	48
Vnitrobloky doporučené k rekonstrukci (celkové, zpevněných ploch, zeleně)	36	13	62	19	12	142	81

Význam obytného vnitrobloku v struktuře města

Význam sociální

Vnitrobloky mají bezpochyby velký potenciál ve vzniku pozitivních sociálních struktur. Jsou dostatečně velké z hlediska sociální struktury, vazeb a mezilidských kontaktů. Zároveň však nepůsobí anonymně ve svém prostředí. Vnitroblok vytváří předpoklady pro založení funkční komunity lidí, sousedů, účastníků se aktivně na zvelebení svého životního prostředí a podmínek života. [Zahradníčková; Grimm 2011].

Globální sociální klima, vyznačující se napětím, uzavřeností a stresem vyprodukovalo silnou společenskou reakci v podobě masivního zájmu obyvatel měst o komunitní aktivity a obnovu sousedství, jakožto prapůvodní formy lidského soužití. Sousedství patřilo mezi významné společenské instituce zejména v obdobích, kdy jednotlivé rodiny byly nuceny vzájemně spolupracovat při ochraně svého území nebo při různých hospodářských aktivitách. V moderní společnosti již sousedství tyto významy postrádá. Přesto se však v praktickém životě ukázalo jako důležité a potřebné. Velký význam má nadále v poskytování vzájemné pomoci v každodenních situacích a to zejména u těch skupin obyvatel, kteří jsou více vázáni na místo bydliště – matky s dětmi, důchodci či invalidé.

Sousedství v praktickém životě znamená důležitý systém informací a informovanosti. Skrze vzájemné interakce se dozvídáme nejen o důležitých věcech, ale poznáváme také společenské potřeby a zájmy různých věkových a sociálních skupin. Významnou úlohu má sousedství ve městech, kde je poměrně značná mobilita občanů a společenských vztahů. Je dokázáno, že dobré sousedské vztahy mohou urychlit proces žádoucí asimilace a integrace lidí, kteří si do nového prostředí přinesli své návyky, případně i rozdílné normy společenského chování.

Značnou úlohu mělo a má sousedství také při socializaci dětí. Děti se v něm učí sociálními rolím, sociálnímu životu v souladu se společensky uznávanými a přijatými normami činnosti. Tzv. „sociální kontrola“ – názory a stanoviska sousedů, reguluje naše chování, aniž bychom si to mnohdy uvědomili.

Význam sousedství dnes zvláště narůstá při ochraně a tvorbě životního prostředí. Sousedství, zejména organizované, vytváří dobrý základ pro určité sdružování se a vzájemnou pomoc při plnění společenských cílů – zkrášlování obytného prostředí, udržování pořádku, obrana proti devastaci atp. [Schmeidler a kol. 2001]. Vnitrobloky mají vysoké předpoklady stát vhodnou platformou či předmětem těchto aktivit.

Význam environmentální

Vnitrobloky v centrech měst jsou v systému sídelní zeleně pokládány za poslední plošné rezervy pro zeleň [Sojková; Kiesenbauer 2008]. Mohou tedy tvořit tzv. rozvojové uzly, které se navrhuje v místech plošných deficitů městské zeleně [Slánský 2013]. Podle průzkumu Sojkové a Kiesenbauera (2008) tvoří vnitrobloky 5,3 m² nezastavěné plochy na obyvatele, z toho tvoří plochy zeleně 1,4–3,5 m² na obyvatele.

Zeleň má v prostředí měst velký význam. Díky transpiraci a dalším vlastnostem fotosyntetizujících rostlin dokáže výrazně zlepšit městské klima. Vyrovnává teplotní extrémy, zvlhčuje vzduch, zpomaluje rychlost větru a poskytuje stín v letních měsících. Zároveň dokáže zachycovat a absorbovat značné množství jemného popílku, který je v městském prostředí jedním z nejvýznamnějších zdrojů znečištění. Nezpevněné plochy vnitrobloků umožňují vsakování dešťové vody. Snižují tak její odtok kanalizací a umožňují zpětný výpar do prostředí [Web 1 2015].

Význam obytný a hospodářský

Vedle sociálního a environmentálního významu, mají vnitrobloky nepochybně také hospodářský a obytný význam. Z tohoto úhlu pohledu můžeme vnitroblok vnímat jako exteriérové rozšíření obytného prostoru. S ním jsou spojeny běžné domácí aktivity, jako sušení prádla, klepání koberců, či pěstování zeleniny a okrasných rostlin. Dříve bylo běžné využívat dvory i k chování hospodářských zvířat. Jak píše Václav

Cílek (2005), teprve povodně v roce 2002 ukázaly, kolik obyvatel Žižkova chová na svém dvoře kozu. Hospodářské aktivity jsou však v dnešní době obecně na ústupu. Nesporně nad nimi převažuje užívání prostoru ke shromažďování odpadu, parkování či garážování aut. Takové funkce však značně ubírají obytným a environmentálním kvalitám vnitrobloku.

Problémy obytného vnitrobloku

Členění a zpřístupnění vnitroblokové plochy

Jedním z esenciálních problémů, bránících adekvátnímu využívání prostoru vnitrobloků jsou vlastnické vztahy. Většina pražských vnitrobloků byla v posledních 25 letech společně s přilehlými činžovními domy privatizována či restituována. V prostředí vnitrobloků tak vznikly složité mozaiky vlastnických vztahů, které mnohdy není lehké rozklíčovat. Situace se stává o to složitější, když jednotlivé pozemky náleží k domu, který je v družstevním vlastnictví či skupinovém vlastnictví potomků/dědiců původních majitelů. V takovém případě se komunikace o společném využívání a údržbě vnitrobloku stává téměř nemožnou.

Společné využívání celého prostoru s propojenými hospodářskými dvorky je přitom mnohem výhodnější variantou, jelikož umožňuje rozvoj více funkcí a jejich alespoň minimální prostorové oddělení. Přesto bylo dle Šubra v roce 1990 společně

využívaných vnitrobloků pouze cca 11% [Šubr a kol 1990] a v současné době se dá předpokládat počet ještě nižší. Většina ostatních je rozdělena ploty či zídkami na malé dvorečky, které mohou využívat pouze obyvatelé přilehlého domu. Ty však z důvodů nedostatečné atraktivity zpravidla chátrají.

Nejasná hranice veřejného a soukromého

Důvodem degradace prostředí vnitrobloků nejsou jen složité majetko-právní vztahy, ale i nezáměr samotných obyvatel bloku. U panelových domů se často setkáváme s kritikou anonymity prostranství, která je obklopují. Prostranství, která patří všem a zároveň nikomu. Proto je nikdo nebrání a ani se o ně nestará [Schmeidler a kol. 2001]. V prostředí vnitrobloků můžeme nalézt jisté obdoby těchto tendencí. Nevyjasněnost toho komu je prostor určen a jaká jsou pravidla, způsobují i zde jeho časté chátrání až devastaci [Sojková; Kiesenbauer 2008].

Špačková a Ouředníček (2013) považují vnitrobloky za tzv. liminární prostory. Prostory, které od sebe postupně oddělují soukromý a veřejný svět člověka. Nejsou jednoznačně charakterizovány, jelikož je nemůžeme označit ani jedním z termínů veřejný nebo soukromý. To může být jedním z hlavních důvodů, proč nejsou tyto prostory příliš využívány.

Sociolog Hans Paul Bahrtdt (2012) zastává názor, že polarita veřejné a soukromé sféry je základním rysem městského života a hledání nových forem

zprostředkování tohoto vztahu je klíčovým úkolem formování fyzického prostředí. Z psychologického hlediska to lze odůvodnit tím, že v prostředí města jsme vystavováni příliš velkému množství kontaktů. Abychom předešli psychickému přetížení, jsme nuceni své interakce regulovat podstatně více než v prostředí venkovském. Calhoun (1970) tvrdí, že musíme být schopni regulovat své interakce s ostatními, abychom si udrželi zdravou rovnováhu mezi frustračními a povzbudivými společenskými setkáními. Na druhou stranu však může mít tento vyrovnávací proces přehlížení společenských podnětů za následek trvalý nedostatek reakcí na okolní prostředí a tedy potřebu sociálních kontaktů [Glass a Singer 1972]. Potřeba soukromí, je proto neustále vázána na potřebu společenských kontaktů principem cykličnosti [Schmeidler a kol. 2001].

Ideálně vyřešený vztah mezi veřejným a soukromým prostorem viděl Bahrtdt ve středověkých měštánských domech. Takový dům byl obrácen na jedné straně do města jako takového a na druhé straně, ještě nesevřený do domovního bloku, do dvora a do zahrady. Vedle možnosti maximální účasti na životě města, poskytoval možnost i maximální izolace. Dimenze izolace i participace se shodovaly. Prostory byly funkční a psychologicky uspokojivé. Lidé byli hluboce zakořenění ve svém prostředí, připoutáni k němu. Jakkoli bylo jejich životní prostředí limitováno, náleželi k němu takovým způsobem, který dnes v industriální a technologické společnosti pomalu mizí. V přesycených strukturách

člověk dříve nebo později ztrácí svou autonomii ve prospěch anonymity. Země všech je najednou dočasně zemí nikoho [Schmeidler 2001]. Jan Gehl (2012) naproti tomu zdůrazňuje význam hraničních linií ve městech. Hraniční linie vymezují ve městě zorné pole a definují osobní prostor stejně jako zdi domova. Hraniční linie je současně zónou, v níž jsou situovány vstupy a místa interakcí mezi interiérem a exteriérem. Můžeme sledovat stejné aspekty funkčnosti vnitrobloku a přechodových zón, které se mohou nacházet v oblasti těchto linií. Jan Gehl uvádí celou škálu příkladů přechodových zón v různých částech světa: předzahrádky anglických dvojdomků, holandské stoops, hraniční zóny tradičních japonských městských domů, severoamerické verandy, schodiště a odpočívadla brooklynských pískovcových řadových domů v New Yorku a předzahrádky nízkých řadových domků v australských městech. Všechno jsou to přechodové zóny existující ve starších obytných čtvrtích.

Obdobně kvalitu přechodových zón hodnotí Schmeidler (2001). Spontánní interakce se podle něj odehrávají nejčastěji ve veřejné či poloveřejné sféře. Příkladem může být rozdělení sfér v městských sousedstvích, kde obyvatelé často využívají ulice, chodníky a zápraží bezprostředně před svými obydleními k rozmanitým společenským účelům. Protože tyto prostory jsou nejčastěji využívány společenstvím místních obyvatel, staly se dějištěm vzájemných interakcí a nabyly charakteru skupinového území. Tyto prostory přestaly být

veřejnými. Společenství sousedů má možnost určovat, kdo může používat tyto prostory. Má možnost ovlivňovat jak jich má být využíváno a kde je na místě jiné užití. Tato skupinová kontrola veřejného prostoru, symbolizující proměnu veřejných ploch v polosoukromý prostor, je považována za důležitou při rozvoji a udržování sítí společenských vztahů a společenské kontroly.

Burianová (2011) však upozorňuje, že vztah soukromého a veřejného se v různých kulturách a státech liší. Některé národy vymezují chování v soukromí a na veřejnosti velmi striktně. Prolínání těchto sfér pro ně pak může být matoucí. Přejedem z soukromé sféry do veřejné nás nutí k použití jiného systému pravidel. S tím je spojené odlišné chování a očekávání druhých. Jasná distinkce sfér vychází z racionality města, trhu, všeobecné anonymity a obecně kultury dané společnosti.

Bloková zástavba a rozložení veřejné až soukromé sféry vede k utváření fungujících prostranství. Blokovaná zástavba je schopná tato řešení pojmut a stát se tak funkčním sociálním prostředím [Kratochvíl 2012].

Kriminalita a devastace prostoru

Nezájem obyvatel o prostředí může vést až k výskytu sociálně patologických jevů. Jane Jacobs (1975) považuje přirozený dohled za velmi důležitý faktor funkčního městského prostoru. Ze své podstaty totiž znemožňuje, aby v daném místě sociální patologie vůbec vznikala.

K podobným výsledkům došli také politolog James Q. Wilson a kriminolog George Kelling (1982) ve své stěžejní práci Broken windows. Podle nich se veřejná prostranství, která nejsou udržovaná, stávají z pouhého nefunkčního prostoru prostorem rychle chátrajícím a ve svém důsledku podporujícím sociální patologii. Na rozdíl od Jane Jacobs tak nevnímají jako stěžejní faktor nefunkčního prostoru nedostatek dohledu, ale absenci jeho aktivní údržby. V případě, že se o daný prostor „nikdo nestará“, mohou podle nich někteří lidé nabýt dojmu, že příliš nezáleží na tom, zdali se jeho špatný stav ještě prohloubí. Tímto přesvědčením pak mohou potencionálně pasivně, či dokonce aktivně napomáhat tomu, aby ještě více chátral. Dle autorů je pak takto chátrající prostor více ohrožen kriminalitou, než prostor soustavně udržovaný.

Problémem současného vztahu obyvatel k jejich sídlům je oproti minulosti také stále se zvyšující podíl migrace. Dříve jasná individuální odpovědnost za konkrétní část prostředí se mění v teoretickou spoluúčast na zodpovědnosti za hypotetický díl globálního prostředí. Tato situace vznáší zvyšující se požadavky buďto na celkovou osvětu společnosti – s cílem vyvolat přirozené reakce zevnitř, anebo na odborníky, architekty či politiky – s cílem vytvořit restriktivní či proaktivní opatření z venku [Melková 2013].

Funkce

Strukturovanost prostoru je pro člověka nezbytná. Neurčení toho, jakou má prostor v určitém čase plnit funkci, znamená nežádoucí chaos. Na druhé straně předurčenost a naprosté uspořádání prostoru je také často nežádoucí. Nejde-li měnit dostatečně a snadno fixní struktury, musí se násilně měnit nebo křížit a wnarážet na sebe. Výsledkem je pak prostředí plné napětí, podrážděnosti a neklidu [Schmeidler 2001].

Vyváženou míru určenosti prostoru považuje za důležitou také Melková (2013). Perspektivní je podle ní vytvoření „pozitivní determinace“, tedy nejmenší potřebné určenosti, a vyhnutí se determinaci překážející adaptaci, zejména v dlouhodobějším horizontu. S tím souvisí schopnost přizpůsobivosti – vystavené prostředí jako prostředí pro život musí odpovídat přirozené proměnlivosti tohoto života.

Veřejný prostor musí být vybaven dostatečným městským mobiliářem, tak aby podporoval lidské aktivity ve veřejném prostoru. Každá aktivita si žádá své vybavení. Pro chůzi je nezbytný široký a kvalitní povrch. Pro hry dětí existují rozmanité druhy mobiliáře: prolézačky, houpačky a pískoviště. Na sezení postačí pohodlná lavička. Lavičky by měly být rozmístěny tak, aby se spolu lidé mohli bavit a navzájem si naslouchat. Mobiliář by měl být umístován s nápadem. Měl by být z kvalitních materiálů a trvanlivý. Nezbytnou součástí veřejného prostoru je také obslužný mobiliář, jako jsou odpadkové koše nebo orientační systém.

Architekti a urbanisté by měli vytvářet prostředí pro žádané sociální interakce shlukováním zařízení či jejich integrací. Nejvíce povzbuzují sociální interakce místa přirozeného setkávání, jakými mohou být obyčejné poštovní schránky či sdílené sušáky na prádlo. Specifické prostředí navržené se záměrem podporovat posezení, diskusi a povídání a případnou socializaci plní svou funkci jen v tom případě, kdy přátelství již existují. Bez existujícího přediva sociálních vztahů jsou tato zařízení obvykle nevyužívána [Schmeidler 2001].

Kvalita a estetika

V sociální situaci, kde se používání veřejných prostorů stává věcí zájmu a volby, je kvalita veřejného prostoru klíčovým faktorem ovlivňujícím život nebo smrt moderních měst. Pokud město poskytne lepší městské prostory, jejich využití poroste. Je zřejmé, že to platí od rozsáhlých městských veřejných prostranství přes dílčí městské prostory až k jednotlivým lavičkám či sedadlům. [Gehl 2012]. Místa bohatá na detaily přispívají adaptivně k formování identity. A naopak místa bez charakteristických znaků, jaká často nacházíme ve velkoměstech a jejich sídlištích, mohou nabízet pro jedince anonymitu [Schmeidler a kol. 2001].

Jan Gehl (2012) shrnuje klíčové aspekty kvalitního městského prostranství do následujících bodů:

Ochrana

- proti dopravě - tj. před dopravními nehodami, před znečištěním ovzduší výfukovými plyny a hlukem
- proti kriminalitě a násilí – předpokladem je dobré osvětlení, neformální kontrola, či překrývání funkcí v prostoru a čase
- proti nepříjemným vjemům – může jít o počasí (vítr, déšť, sníh, zima, horko), znečištěný vzduch, prach, hluk či oslnění

Vybídnutí

- k chůzi – předpokládá volný prostor k pohybu, přístupnost důležitých míst, zajímavá průčelí, absenci překážek, kvalitní povrchy
- k zastavení a pobývání – je třeba navrhovat atraktivní a funkční hranice oblastí, zřetelná místa určená k pobývání, objekty, o něž se lze opřít nebo u nichž lze stát
- k usednutí – zřetelná místa určená k usednutí, příjemná vyhlídka, možnost pozorovat ostatní, dobrá skladba veřejných laviček a kavárenského posezení, příležitosti k odpočinku
- k vizuálním kontaktům – důležitá je přehledná orientace, nerušené a zajímavé výhledy a především osvětlení
- hry, rekreace a interakce - umožnění fyzických aktivit, her, interakce a zábavy, dočasných aktivit (trhy, festivaly, výstavy, apod.), volitelných aktivit (odpočinek schůzky, sociální interakce). Příležitosti,

aby se lidé ve veřejném prostoru dostávali do vzájemných kontaktů

- denní / večerní / noční aktivity – město by mělo být v provozu 24h a nabízet rozmanitost a střídání funkcí v průběhu dne
- zvukové podněty a verbální kontakty předpokladem uspořádání příležitostí k posezení, které podněcuje ke komunikaci a nízkou úroveň hluku,
- proměny sezónních aktivit – např. bruslení, sportovní akce nebo trhy

Potěšení

- lidské měřítko - dimenze budov a prostorů by měly zachovávat základní lidská měřítka vztahu ke smyslovému vnímání, pohybum a chování
- pozitivní stránky podnebí - slunce / sníh, teplo / chlad, vánek / vzdušnost
- estetika vnímání - kvalitní návrh, pěkné detaily, odolné materiály, rozhled / výhledy, bohaté smyslové podněty

Tázat se po tom, co je kvalitní více a co méně je vždy spojeno s jistými obtížemi, které vznikají díky nejednoznačnosti pojmu kvalitní. Ten ať chceme či ne zůstane vždy do určité míry subjektivní (Johnová 2015). U laické veřejnosti se mnohdy setkáváme se snahami o „zkrášlení prostoru“ hraničícími s nevkusem až kýčem. Přesto je nutné při navrhování a úpravách prostoru tyto aktivity do jisté míry respektovat a pracovat s nimi. Zosobňování neboli personifikace prostoru může „přerazit“ jemný

vzorec ducha – genia loci – prostředí. Jestliže se tak stane, stává se to politickou záležitostí, protože privátní aktivity zhoršují kvality veřejného životního prostředí. Neznamena to však, že bychom měli potlačovat personifikaci. Spíše bychom měli projektovat takové budovy, které ji umožní bez toho, aniž by degradovaly v chaos.

Obyvatelé často pěstují okrasnou zeleň, přidávají elementy na fasády a mění barvu a povrch dveří, zárubní a dalších povrchů. Vytvářejí také prostředí pro specifické aktivity, jako jsou atria, patia, oddychové kouty s pergolami atd. Tato personifikace může jednak zabít architektonickou koncepci prostředí, také ale může obohatit prostředí o prvky, které nebyly původně zamýšleny. Tvůrce architektury by měl stimulovat tento způsob personifikace poskytnutím možností uživatelům a obyvatelům k vyjádření jejich vlastní individuality, např. definováním ploch pro pěstování okrasné zeleně a květin pro ty obyvatele a uživatele, kteří k této činnosti inklinují. Architekt jim svým návrhem zajišťuje vizuální harmonii, které by nemuselo být dosaženo, pokud by lokality pro tyto koníčky hledali obyvatelé sami [Schmeidler a kol. 2001].

Dispozice domu

Charakter zástavby přímo ovlivňuje možnosti využití prostoru. Je dán geografickými a architektonickými dispozicemi prostoru [Sudek 2012]. Zejména výška a tvar okolní zástavby, může způsobovat nedostatečné oslunění a provětrávání vnitrobloku.

Špatné provětrávání vnitrobloku pak může mít i zdravotní a hygienické důsledky, jelikož se v přízemní vrstvě vnitrobloku a okolní zástavby může koncentrovat množství toxických plynů produkovaných výfuky automobilů, plynovými přímotopy (WAF) či turbo-kotly.

Některé charakteristiky vnitrobloku není možné ovlivnit (velikost a tvar bloku, expozici vůči světovým stranám, vztah výšky a šířky zástavby), některé z dalších změn by byly technicky velmi náročné (dopravní přístupnost vnitrobloku, terénní úpravy, poměr zastavěných a nezastavěných ploch) [Sojková; Kiesenbauer 2008]. Ideální blok pro budování obytných vnitrobloků má čtvercový nebo obdélníkový půdorys o poměru stran do 1:2. Bloky ve tvaru úzkého obdélníku (s poměrem stran nad 1:2) nevytvářejí při vysoké zástavbě vhodné podmínky pro budování obytných vnitrobloků stejně jako bloky trojúhelníkové, lichoběžníkové, případně nepravidelné, vytvářející úzké zastíněné prostory. Využití podobných vnitrobloků (nebo jejich zúžených částí) vyžaduje značné náklady na budování zastřešených kluboven, tělocvičen, případně zimních zahrad apod. Blok se souvislou vnitřní zástavbou lze pro budování obytných vnitrobloků využít jen omezeně, případně po demolici vnitřní zástavby [Šubr a kol. 1990].

Parkování a doprava

Zvyšující se potřeba automobilizace ve městech se stává obtížným urbanistickým problémem, který

negativně ovlivňuje vzhled veřejných prostorů i životního prostředí ve městě. Není možné navyšovat počty parkovacích míst a dodržování bilančních norem.

Jedním z řešení může být snížení poptávky po parkovacích místech zkvalitněním MHD a cyklistické dopravy. Dále větším omezením parkování pro dlouhodobé návštěvy ve městě, omezení v určitém čase a v neposlední řadě zpoplatněním a důslednou kontrolou jak v objektech, tak i podél komunikací a plochách určených k parkování. Je otázkou přístupu města, nakolik mají náklady na odstavná stání pro rezidenty nést samotní rezidenti a nakolik mají být jejich potřeby uspokojovány z veřejných zdrojů. Rezident, který nevládní automobil (nebo jich vlastní méně než jeho soused), pak přichází nejen o životní prostor, ale také o veřejné prostředky, na jejichž kumulaci se podílí [Zahradníčková; Grimm 2011].

Problémem jsou půdní nástavby či vestavby, kde stavebníci musejí z vyhlášky zajistit parkování aut pro nově vzniklé byty. V některých případech to není technicky možné jinak než situováním parkování ve vnitrobloku [Brzobohatá 2015]. Je potom na rozhodnutí příslušného stavebního úřadu, zda vnitroblok obětuje potřebám vzniku nových bytů nebo se přikloní k udržení obytných kvalit tohoto prostoru.

Možnosti revitalizace obytného vnitrobloku

Revitalizace, neboli oživení parteru vnitrobloku jsou úpravy směřující k obnově jeho funkcí a zvýšení obytné hodnoty, přičemž musí být respektován charakter objektu zeleně a všechny zachované hodnoty (CSN 83 9001).

Pro úspěšný projekt regenerace je nezbytné jasné zadání projektu požadavky na způsob využití, vyjasněné majetkoprávní vztahy, vyřešení pravidel následného provozu a údržby, finanční zajištění, informace o budoucích uživatelích a jejich názorech. Projekt regenerace vnitrobloku by měl být realizován až po dořešení technického stavu vlastní zástavby bloku. Pokud domy vyžadují rekonstrukci, hrozí nebezpečí, že se čerstvě založené sadové úpravy stanou staveništěm [Sojková, Kiesenbauer 2008].

Proces revitalizace by neměl být vnímán pouze ve smyslu urbanizačním, ale měl by být pojat jako proces revitalizace společného života ve vnitrobloku. Základním hybným momentem tohoto procesu je spoluúčast co nejvyššího počtu obyvatel žijících na místě na uskutečnění pozitivních změn. Humanizace těchto prostorů znamená především vytvoření motivující atmosféry. [Zahradníčková; Grimm 2011]

Nástroje města

Koncepční využívání vnitroblokových prostranství je kvalitou, kterou si městské správy zpravidla uvědomují. Podpora integrace jedinců, sociálních i etnických skupin, která je s posilováním sousedských vazeb nepochybně spojena, je tématem celoměstského významu. Mnoho měst proto využívá různých nástrojů, motivujících vlastníky nebo uživatele vnitrobloků k jejich revitalizaci. Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy se o významu vnitrobloků zmiňuje v nedávno vzniklém Manuálu tvorby veřejných prostranství. Podle jeho autorů jsou vnitrobloky obecně pro město důležité z hlediska přítomnosti vegetace a jejího klimatického přínosu. Lze je chápat jako rezervu nebo příležitost pro vytvoření veřejných zahrad, jejichž výhodou může být mimo jiné i dobrá sociální kontrola. Mohou plnit roli oddechového prostranství pro obyvatele bloku a nejbližšího okolí, pro hru dětí apod. [Kol. autorů 2014].

Vlastní podpora revitalizace vnitrobloků je v tuto chvíli v gesci především příslušných městských částí. Ani ty však zatím nemají ucelenou koncepci jak v tomto procesu postupovat. Praha 2 pravidelně vypisuje granty na pozemky, které nejsou ve svěřeném vlastnictví MČ, mezi něž patří i určité procento vnitrobloků, na Praze 3 je zase možné čerpat na opravy domů a také vnitrobloků z Fondu obnovy a rozvoje. Praha 10 se chystá koncepci rozvoje městských vnitrobloků zahrnout do vznikajícího Generelu pro veřejné prostory. Generel

bude navazovat na Strategii MČ Praha 10 pro veřejné prostory, jejímž cílem je zpracovat koncepční řešení a hierarchizaci všech veřejných, respektive poloveřejných prostor, a bude v budoucnosti podkladem pro další rozhodování v území. Praha 10 také již 5. rokem vyhlašuje soutěž Dvorek roku, do níž se mohou občané přihlásit se svým projektem revitalizace vnitrobloku. Cílem soutěže je motivovat k údržbě a zvelebování vnitrobloků a předzahrádek jimi obývaných bytových domů [Bláhová 2015]. S obdobným projektem přišla před dvěma lety také MČ Praha 7. Její varianta soutěže se nazývá „Nejhezčí na sedmičce“.

V Německu vznikaly podpůrné programy pro rekonstrukci soukromých vnitrobloků již na počátku 80 let. Cílem bylo nejen zlepšení životního prostředí, zvýšení kvality bydlení, ale i vytvoření podmínek pro krátkodobou rekreaci v nejbližším okolí bytu. Důležitým dokumentem byla Směrnice pro poskytování dotací pro podporu městotvorných opatření z roku 1983. Mezi nejdůležitější cíle patří regenerace veřejných prostor pro chodce, cyklisty a staré lidi, přestavba dvorů, umožnění využívání veřejných pozemků pro rekreaci a vybudování infrastruktury [Sojková, Viktorinová 2001].

Během vývoje podpůrného programu v letech 1985-1996 byly vyzkoušeny různé formy organizační a správní koordinace, organizace a řízení projekce a realizace, možnosti zapojení občanů. Těchto zkušeností využila města, která se do projektu

zapojila později. Nestálo pouze nabídnout příspěvek na přestavbu dvora. Nezbytné byly komplexní informace, práce s veřejností – informační letáky, brožury, schůzky, občanská shromáždění, a to nejen na začátku, ale i v průběhu celého projektu [Sojková, Viktorinová 2001].

Důležitým krokem bylo ustanovení „zplnomocněného projektanta“ a zřízení jeho kanceláře přímo v místě. „Zplnomocněný projektant pro venkovní a rekreační plochy“ je nezávislý odborník, nenapojený na investora sni na jiné financující instituce, placený městem. Jeho úkolem je společně s dotčenými osobami vytvářet koncepty hřišť, vnitřních dvorů, obytných ulic apod. a zastupovat a prosazovat jejich zájmy při jednáních s politickými orgány a orgány městské správy. Ustanovuje se hlavně v oblastech se sociálně slabším obyvatelstvem a v oblastech s vyšším podílem přistěhovalců a národnostních menšin [Sojková, Viktorinová 2001].

Obdobným procesem prošlo také rakouské hlavní město Vídeň. Již řadu let v něm funguje projekt Ozeleňování vnitrobloků (Innenhofbegrünung), který spadá do širšího, již 40 let existujícího konceptu Plynulé regenerace města (Sanfte Stadterneuerung). Z tohoto programu mohou obyvatelé čerpat finance do výše 2200 Euro (cca 60 000 Kč) na výsadbu vytrvalých rostlin, odstranění zpevněných povrchů (beton, asfalt,...), instalaci závlah, opěrné konstrukce pro rostliny, substrát, realizaci cestní sítě, výsadbu rostlin do mobilních nádob o minimálním rozměru

Das wünsche
ich mir
für **meinen
Innenhof!**

Bitte ankreuzen oder ergänzen:

- Teich
- Grillplatz
- Kräuterbeete
- Bunte Blumen
- Bäume
- Kinderspielgeräte
- Sitzplatz
- Werkzeughütte/Kiste
- Hochbeete
- Obst und Gemüse
- „Sommerurlaub“ für Zimmerpflanzen
- geordnetes Müllsystem
- Sandkiste
- Rasen
- Fahrradabstellmöglichkeiten
- .....
- .....

Propagační materiál

Vídeňský projekt Ozeleňování vnitrobloků motivuje obyvatele k revitalizaci vnitrobloků participativním způsobem [Web 1 2015]

100*50*50 cm či instalaci malých herních prvků (např. pískoviště) v jejich vnitrobloku. Pokud žadatel provádí rekonstrukci svépomocí, může příspěvek pokrývat 100% požadované částky. Provádí-li rekonstrukci soukromá firma, hradí městská správa 75% výdajů. V případě využití mobilní zeleně má žadatel nárok pouze na proplacení 50% nákladů [Web 7 2015]. Město tak motivuje své obyvatele k osobní péči o vnitroblok a zvyšování podílu nezpevněných ploch v urbanizovaném prostředí.

Podmínkou žádosti je lokace vnitrobloku v kompaktní zástavbě, souhlas majitele (tím nesmí být jakákoli veřejná instituce), 3 dobrozdání, finanční odhad, souhlas s dozorem zástupce Vídeňské správy parků během realizace projektu a následným zpřístupněním vnitrobloku všem obyvatelům okolní zástavby po dobu nejméně 5 let. Dotace může být udělena pouze jednou [Web 1 2015].

Pro komunikaci s veřejností v záležitostech obnovy města zřídilo město Vídeň síť informačních kanceláří, takzvaných Gebietsbetreuung Stadterneuerung (zkráceně „GB“). Ty mají v gesci také propagaci a asistenci v programu Ozeleňování vnitrobloků. GB poskytují informace o podmínkách udělení dotačního příspěvku, náležitostech žádosti a procesu realizace, nabízejí konzultace s odborníky ohledně vhodného sortimentu a konstrukčních řešení přímo na místě, předávají tipy a triky na proměnu vnitrobloků – mimo jiné také pořádáním komentovaných prohlídek zdařilých revitalizací vnitrobloků v příslušném

okrsku. V neposlední řadě také podporují, organizují a facilitují domovní setkání týkající se možnosti proměny vnitrobloku [Web 1 2015].

Nástroje města lze rozdělit podle míry aktivního přístupu do následujících bodů:

Souhlas

s využitím ploch vlastněných či spravovaných MČ.

Motivační soutěže

jako je např. Dvorek roku na Praze 10 nebo Nejhezčí na Sedmičce Prahy 7, kterými město vyjadřuje podporu svépomocnému ožívání vnitrobloků a motivuje obyvatele drobnou finanční podporou v případě úspěšné realizace.

Dotační programy

jako je vídeňský projekt Ozeleňování vnitrobloků nebo německý Program Ozeleňování dvorů, střech a fasád. Ty nabízejí komplexní podporu občanům, kteří se rozhodnou upravit svůj dvorek či vnitroblok. Mezi poskytovanými službami není jen finanční podpora, ale i spolupráce na vytvoření projektu, odborné konzultace a vzdělávací semináře či facilitace sousedských plánovacích setkání.

Vlastní intervence

tzn. iniciace, vytvoření projektu a financování realizace obnovy vnitrobloku ze zdrojů MČ. Tento scénář je reálný pouze pokud se jedná o pozemky vlastněné příslušnou MČ či magistrátem města.

Průzkum lokality

Následující text shrnuje metody a doporučení směřující k úspěšné revitalizaci obytného vnitrobloku. Klára Zahradníčková a Rudolf Grimm (2011) popisují ve své metodice revitalizace obytného vnitrobloku postupy, směřující k ucelenému zmapování nejbližšího okolí řešené lokality:

Lokalizace

Jakým způsobem ovlivňuje poloha a umístění ve struktuře města charakter vnitrobloku.

Historie a charakter zástavby

Způsob uspořádání zástavby ve čtvrti. Překrývání se jednotlivých historických vrstev. Rozpoznání, co zůstalo zachováno a výrazně ovlivňuje samotné místo.

Strukturálně významné objekty

Zaměření se na různé budovy, celky a instituce v okolí, zastávky MHD, „silná kompoziční či historická místa“. Zkoumání rozložení a využívání okolní zástavby. Plánované projekty budov v okolí, které mohou daný vnitroblok významně ovlivnit.

Pobyt, zeleň a rekreace v okolí

Výskyt parku nebo parkově upravené plochy pro denní krátkodobou rekreaci. Všímání si aktivit, které je zde možno provozovat.

Prostupnost pro pěší

Hledání hlavních tras a důležitých komunikačních provázání pro pěší. Všímání si významu těchto tras i nástupů jednak do samotného vnitrobloku a do důležitých celků v okolí. Zaznamenávání problémových míst a bariér prostupu pěší trasy. Všímání si měřítek veřejných prostranství v okolí (ulice, náměstí, park). Uvědomění si hlavního charakteru okolních ulic z hlediska umístění služeb, obchodů apod. Hledání propojení na okolní vnitrobloky nebo plochy zeleně s možností vytvoření propojené sítě zelených ploch. Možnost se nabízí i na úrovni cyklostezek.

Doprava

Zaměření se na dopravu v okolí, zejména na hierarchii a využívání silničních dopravních tahů, způsob a umístění parkovacích míst. Zaznamenání povolených směrů silničních komunikací. Vyhodnocení vlivů na samotný vnitroblok, zda doprava neodřezává a nekomplikuje pěší prostupnost. Zjišťování celkové koncepce a řešení parkování v celku města. Zvážení možnosti navázání na hlavní kostru cyklotras ve městě formou propojování o řád nižšími stezkami.

Územní plán

Funkční využití samotného území, ale i rozložení funkcí v okolí. Ochrana a regulace v rámci územního plánu.

Přírodní podmínky

Určení topografie lokality, zjištění nadmořské výšky, množství srážek, průběh teplot během roku, hodnoty slunečního svitu, geologická a pedologická skladba podkladu (většinou narušena stavebními úpravami), vodní režim

Návaznost na legislativu a městské plány

Aby projekt nebyl samoúčelný, je důležité seznámení se s plánovanými projekty v okolí. Provázání se zákonnými pravidly, normami a vyhláškami řešených částí. Zjištění principů a řešení dílčích problematik s koncepcí městské části a samotného města.

Pro mapování samotného vnitrobloku navrhuje Sojková a Kiesenbauer (2008) následující analýzy:

Majetkoprávní vztahy

forma vlastnictví domů a pozemků vnitrobloku

Charakteristika zástavby bloku

- tvar zástavby bloku (vnitrobloky, uzavřené, částečně otevřené, otevřené, neúplné, tvar čtverce, obdélníku, lichoběžníku apod.)
- podlažnost zástavby bloku
- poměr výšky a šířky zástavby bloku (pro budování obytných vnitrobloků jsou vhodné bloky s poměrem výšky a šířky větším než 1:2,5)
- velikost vnitrobloku
- reliéf terénu (rovný terén, svažité terén, výšková členitost)
- orientace ke světovým stranám
- světelné poměry – rozložení doby oslunění v ploše

vnitrobloku, minimální hranici trvalého stínu (v létě), vymezení ploch příznivě osluněných – po většinu dne, ploch osluněných pouze část dne, průběh bloudivého stínu (vestavba vnitrobloku, vysoká zeleň apod.).

- tepelné poměry, provětrávání a vzdušná vlhkost
- velikost a materiálové složení zpevněných ploch, ploch rostlého terénu, ploch zeleně, přítomnost vodních ploch, převládající směr větru ve vztahu k otevřeným rohům bloku, vertikální členění vnitrobloku (vestavba vnitrobloku, vysoká zeleň apod.), srážkový stín.
- hygienické poměry – vymežit plochy s nedostatečným osluněním a provětráváním, přehříváním, špatnou kvalitou vzduchu (prach, exhaláty, pachy) a znečištěné hlukem.

Členění vnitrobloku

- prostor vnitrobloku není rozdělen (společné využívání a přístup ze všech domů)
- prostor je zčásti nebo úplně rozdělen podle příslušnosti parcel k jednotlivým domům. Rozdělení je ploty, zdmi, vestavbami, členitostí terénu. Možnou variantou je i přístup z jednotlivých oddělených hospodářských dvorků na společnou centrální plochu.

Dopravní přístupnost a provoz ve vnitrobloku

- celý prostor vnitrobloku nebo jeho část je dopravně přístupný nebo vnitroblok není dopravně přístupný s vjezdem
- zachycení vstupu a vjezdu z ulice do domu

a z domu do vnitrobloku s vyznačením náročnosti (počet schodů, rampa apod.)
- trasy pěšího a motorového provozu ve vnitrobloku

Současné využívání

- Hospodářské a obytné funkce – situování a kvalita sušáku na prádlo, klepadel na koberce, kontejnerů na odpadky, situování dětských hřišť a odpočívadel a dalšího vybavení pro krátkodobou rekreaci
- Parkování a garážování – lokalizace parkování a vestaveb garáží

Podíl a lokalizace zpevněných ploch, ploch zeleně a vedení podzemních inženýrských sítí

- podíl rostlého terénu a zpevněných ploch (již byl zjišťován v rámci mikroklimatických poměrů)
- vedení podzemních inženýrských sítí, které je jedním z limitujících faktorů pro uplatnění zeleně, zejména pro výsadby stromu, protože je nutno dodržovat ochranná pásma.

Přírodní podmínky

- nadmořská výška, množství srážek, průběh teplot během roku, hodnoty slunečního svitu, geologická a pedologická skladba podkladu (většinou narušená stavebními úpravami), vodní režim.

Hodnocení zeleně

- lokalizace ploch zeleně s vymezením ploch trávníku, květinových záhonů a keřů a stromů
- hodnocení stromů: lokalizace dřeviny, označení pořadovým číslem, šířka koruny, sadovnická

hodnota, identifikační údaje dřeviny, základní
- biometrické a bonitační údaje

Informace o obyvatelích bloku

- v neposlední řadě je třeba věnovat pozornost potenciaálním uživatelům a jejich představám o budoucí podobě vnitrobloku.

Zapojení veřejnosti do revitalizace vnitrobloku

Obecně je zastáván předpoklad, že vyvážená míra podílu veřejnosti na spolurozhodování posiluje vazbu občanů k místu a zajišťuje dlouhodobou podporu realizovaného projektu. Nadace Partnerství se dlouhodobě zabývá tematikou zapojováním veřejnosti do plánovacích procesů. Jak uvádí ve své Metodice zapojování veřejnosti do revitalizace vnitrobloků v Brně, vnitrobloky jsou pro procesy participace takřka ideálními projekty. Jsou relativně jasně vymezené, občané je využívají každodenně a spojují v sobě řadu témat souvisejících s ochranou životního prostředí, bezpečností, volným časem, čímž se pro obyvatele stávají tématem atraktivním [Maceková a kol. 2011]. Pokaždé je však třeba velmi citlivě zvážit, koho a kdy je třeba o záměru informovat, aby se předešlo případným nedorozuměním způsobeným nedostatečnou komunikací.

Ideální proces komunikace s veřejností

shrnuje Maceková (2011) do následujících kroků:

– Analýza vlastníků v území a dotčených institucí, vypracování seznamu klíčových dotčených osob a institucí s kontakty.

– Informování o záměru projektu - písemné či elektronické seznámení významných osob a institucí se záměrem a předběžným harmonogramem projektu.

– Analýza současného stavu území - mapování místa a kontakt s komunitou.

– Výběr vhodného místa pro setkání s veřejností – výběr na základě kapacity, technických podmínek, dostupnosti a místních zvyklostí.

– Zpracování a distribuce pozvánek na veřejné plánovací setkání

– Plánovací setkání s veřejností - Strukturovaná diskuse zaměřená na analýzu místa, sběr podnětů a návrhů pro úpravy místa.

– Informování o výsledcích plánovacího setkání a dalších krocích projektu- dle místních podmínek a zvyklostí: e-mailem, článek v místním zpravodaji apod.

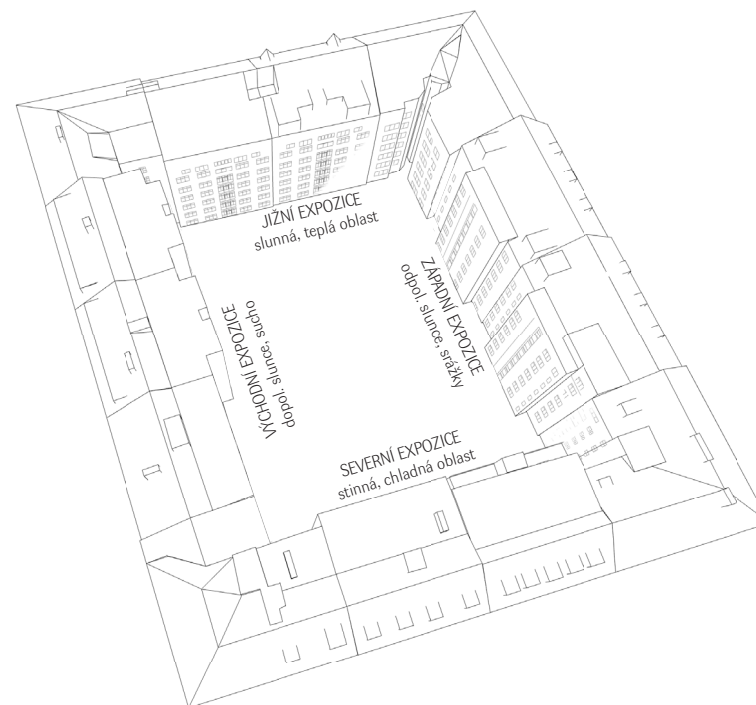
– Zpracování a distribuce pozvánky na veřejné

setkání - prezentace návrhu - dle místních podmínek a zvyklostí: výlep ve vchodech okolních domů a blízkých budov (restaurace, škola, pekařství apod.), zpráva v místním tisku, osobní předání při realizaci rozhovorů aj.

– Setkání s veřejností - prezentace návrhu -
- prezentace návrhu architekta spojená se sběrem připomínek k návrhu.

– Informování o výsledcích setkání s veřejností a dalších krocích projektu- dle místních podmínek a zvyklostí: e-mailem, článek v místním zpravodaji apod.

Zapojování veřejnosti v Čechách není zatím chápáno ani realizováno jako standardní součást plánování veřejných prostranství. Psychologicky je velmi důležité, aby nositelé projektu přijímali účastníky jednání jako rovnocenné partnery a respektovali jejich názory, i když nemusí být v souladu s přesvědčením architektů či investorů. Stejně tak je důležité umět vysvětlit a obhájit názory architektů/ investorů. Je vhodné, aby součástí zejména první fáze plánování bylo předávání inspirací a informací o možnostech úprav prostranství [Maceková a kol. 2011].

Zeleň obytného vnitrobloku

Mikroklimaticko-hygienické poměry

Podmínky pro zeleň ve vnitroblocích nelze ovlivnit. Jsou dané jeho tvarem a velikostí. Stěna s jižní expozicí v severní části vnitrobloku je nejdéle osluněna a je nejteplejší, stěna v severní expozici v jižní části je stále zastíněná, je nejchladnější a má nejvyrovnanější průběh teplot. Stěna s východní expozicí má největší srážkový stín a svítí na ni slunce ráno a odpoledne. Na stěnu se západní expozicí svítí slunce odpoledne a má nejvyšší úhrn srážek vzhledem k převládajícím větrům. [Sojková; Kiesenbauer 2008]

V závislosti na charakteristikách stanovištních typů se odvíjejí vhodné formy zeleně. Koncepce ploch zeleně musí být vytvářena zároveň s provozním řešením a vymezením ploch pro obytné a hospodářské funkce. Hlavní snahou je vytvořit ucelené plochy zeleně, které zohledňují uspokojení všech požadavků na provoz a vybavenost pro jednotlivé aktivity. Zároveň musí svou působností (mikroklimatickou, architektonickou, psychohygienickou a estetickou) dotvářet kvalitu i obytnost prostředí [Sojková; Kiesenbauer 2008].

Ideálním prostorem je vnitroblok s větší plošnou rozlohou, tvarem blízkým čtverci s optimálním poměrem výšky a šířky bloku (1:2,5 a vyšší), což umožňuje optimální oslunění a provětrávání během

dne. Ale i u vnitrobloků malých a zastíněných, které pro zhoršené mikroklimaticko-hygienické podmínky nejsou schopny dosáhnout kvalitního vnějšího obytného prostředí je možno vhodnými úpravami s využitím zeleně výrazně zlepšit obytnou pohodu jejich i vlastních bytů [Sojková; Kiesenbauer 2008].

Mikroklima ovlivňuje oslunění, teplota, proudění vzduchu a vzdušná vlhkost. Zdi domu, zpevněné povrchy a střechy rychle přijímají teplo a pak je v noci vyzařují. Pozitivní je působení zeleně, která zvyšuje vzdušnou vlhkost transpirací a spotřebovává energii, čímž upravuje tepelné podmínky ve vnitrobloku. Kontrast rozpálených betonových ploch a zeleně nebo vodních ploch podporuje vertikální proudění vzduchu. Poměry ve vnitrobloku zhoršuje nedostatečné oslunění nebo naopak přehřívání prostoru a nedostatečné provětrávání. Nepříjemný je také větrný efekt v otevřených rozích vnitrobloku, když budovy svírají pravý úhel a směr větru tvoří jeho osu. Při nízké zástavbě a velké ploše může nastávat blokový efekt způsobený padáním větru do vnitroblokového prostoru [Sojková, Kiesenbauer 2008].

Vhodný sortiment

V sadovnické kompozici mají nejvýznamnější postavení vzrostlé stromy. Prostor vnitrobloku je však značně limitováno. Za ideální množství se proto považuje 0,5 – 1 ks stromu/100 m² [Souček, Štencel, Krešlová, 1985]. V menších vnitroblocích jsou vhodné listnaté stromy s menší korunou.

Jehličnaté stromy lze doporučit pouze v rozlehlých vnitroblocích na oživení kompozice. Druhy s lehkou texturou, která propustí více světla se uplatní v blízkosti domů. Při nerespektování stanovištních nároků jednotlivých druhů, například při nedostatku světla, může dojít k deformaci koruny světlo milných dřevin. Tzv. bloudivý stín umožňuje pobyt na slunci v době méně intenzivního slunečního záření a nabízí stinné útočiště v době slunečního záru [Sojková, Kiesenbauer 2008].

Keře mají v sadových úpravách vnitrobloku variabilní použití nejen v kompozici, ale i v nepříznivých stanovištních podmínkách. V menších prostorách mohou robustnější solitérní keře přejímat dominantní úlohu stromu. Oblíbené jsou zejména výrazně kvetoucí druhy. Do nevyrovnaných světelných poměrů se hodí druhy, které pochází v přírodě ze stanovištního okruhu okraj lesa, a proto snášejí přistínění i přísušek. V plném stínu najdou uplatnění stálezelené keře. Při nedostatku vláhy končí růst na konci léta, díky čemuž jsou následně odolnější vůči mrazům. Na malých nebo příliš zastíněných plochách, kde není možno založit trávnik lze použít jako náhradu půdopokryvné nebo podrostové keře. Různorodost a variabilita způsobu použití popínavých rostlin a minimální stanovištní nároky jim umožňují proniknout i tam, kde jiný druh zeleně nelze vysadit. Tyto rostliny potřebují pro svůj růst převážně opěrnou konstrukci. Podle způsobu přichycování volíme typ opěrné konstrukce – zdi, lana, treláže, pergoly apod. [Sojková, Kiesenbauer 2008].

Trávník se uplatní pouze ve větších vnitroblocích. Malé oddělené plochy bývají devastovány a údržba je problematická. Oblíbený je rekreační trávník pro slunění nebo hry malých dětí. Jako náhrada trávníku u ploch dostatečně velkých, ale s nevyhovujícími stanovištními podmínkami nebo ploch malých, se špatně přístupným, svažitém terénem nebo problematickou likvidací posečené trávy lze použít pokravné trvalky a keře. Mají schopnost souvisle pokrývat půdu, jsou nízkého vzrůstu. Díky širokému sortimentu zvládají i extrémně osluněná nebo naopak zastíněná stanoviště, snáší řez. U trvalek dáváme přednost stálezeleným, s působností po celý rok [Sojková, Kiesenbauer 2008].

Ekologické principy při revitalizaci vnitrobloku

Celoměstsky významným aspektem revitalizace vnitrobloků je především zvyšování jejich environmentální hodnoty. K tomu napomáhá zejména snižování podílu zpevněných neprostupných povrchů, jako je asfalt a beton, dlaždicemi s propustnými spárami, mlatovou, travnatou či trvalkovou plochou. V prostorách, které umožňují založení trávníku, je vhodné vytvořit podmínky pro zvýšené vsakování například skrze sníženiny v trávníku. Další možností je zachycování vody spojené s výsadbou rostlin, které dobře zvládají nevyrovnané občas zvýšené vlhkostní podmínky či ozelenění střech s využitím extenzivního způsobu pěstování suchomilných trvalek na nízké vrstvě

substrátu. Výběr a kombinace rostlin by měla vycházet z jejich stanovištních nároků a principů trvale udržitelného rozvoje. Minimalizují se tak požadavky na jejich zakládání a následnou údržbu při zachování estetické působivosti a stabilní struktury po celý rok [Sojková, Kiesenbauer 2008].

Funkce obytného vnitrobloku

V následujícím textu popisují, na základě zkoumání více než 40 vnitrobloků v Praze a Vídni, existující funkce těchto prostranství.

Sdružovací a společenská funkce

Obytné vnitrobloky by měly především plnit funkci sociální a socializační. Vhodnými prvky k tomu jsou lavičky, stolky, altánky, společné grily či ohniště. Veškeré tyto prvky pojme jen málokterý dvůr, avšak 1 nebo 2 lavičky se vejdu téměř do každého. I přesto v mnohých (i poměrně atraktivních) vnitroblocích jakékoli posezení chybí.

lavičky, stolky, altány, gril či ohniště

Posezení s grilem

Že k vytvoření útulného posezení není třeba velkých nákladů dokazuje vnitroblok v ulici Heřmanova.

Altán u hřiště

Lidé mají tendenci sdružovat se tam kde se něco děje. Příklad důmyslného propojení altánu a dětského hřiště ve vnitrobloku u Svobodárny.

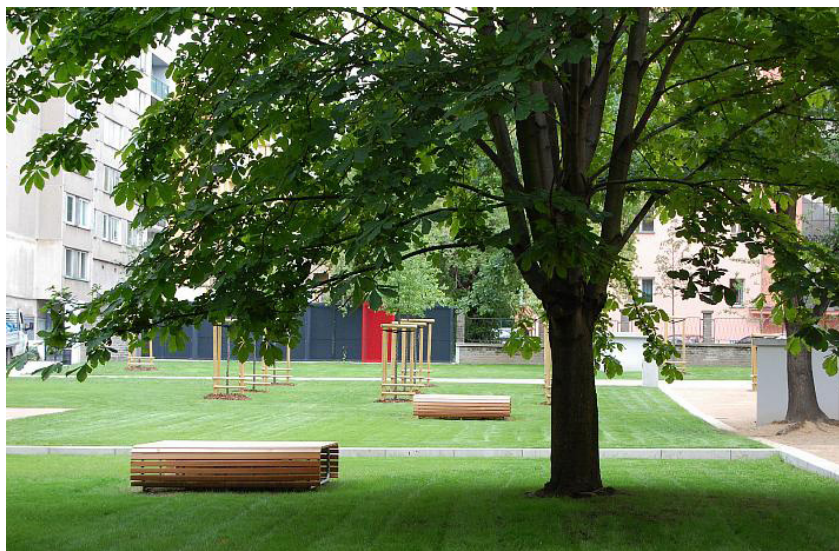
Improvizované posezení

I zcela neudržované dvory občas prozradí touhu svých obyvatel po venkovním posezení.

Rekreační

Obdobné prvky plní i funkci rekreační. Zde se však jedná převážně o klidové a odpočinkové individuální aktivity. Tento aspekt klade větší důraz na situování jednotlivých prvků. Důležité je, aby lavičky umožňovali jak pobyt na slunci tak i ve stínu, nabízely atraktivní rozhled (okrasná zeleň) i případnou separaci (odclonění od výhledu z oken a hlavních pěších tras). Vedle laviček a altánů je u větších vnitrobloků vhodným prvkem pobytový trávník.

parkový trávník, okrasná zeleň, lavičky, koše, pítka

Parčík ve vnitrobloku

Polootočené vnitrobloky se svou funkcí i úpravou blíží více klasickému parku než soukromé zahradě. Vnitroblok Za Žižkovskou vyznačují.

Pergoly a altány

nabízejí nejen úkryt před přímým sluncem ale i před pohledy z oken okolních domů. Margarete-Schütte-Lihotzky-Park Vídeň.

Místo na slunci

Ve stinných vnitroblocích lidé rádi vyhledávají místa s neošetším osluněním. Vnitroblok Za Žižkovskou vyznačují.

Okrašlovací a reprezentační

Zejména u menších vnitrobloků, kde nejde prosadit více „obytné“ využití se uplatňuje funkce okrasná. Zeleň je zde chápána jako dekorační prvek z atraktivnější pohled do dvora z oken přilehlé zástavby.

květinové záhony, vodní prvky, umělecké objekty

Stinná zahrada

Okrasná zahrada vybudovaná místními obyvateli za podpory projektu Ozeleňování vnitrobloků. Kettenbrückengasse Vídeň.

Pflanzenhof

Ve Vídni je velmi mnoho miniaturních vnitrobloků. Projekt Pflanzenhof dokazuje, že i onich lze vybudovat esteticky hodnotný prostor. Sechshausenstrasse Vídeň

Drobné zásahy

I několik dlažebních kostek nahrazených porostem břečťanu dokáže zpříjemnit prostředí stinného dvora. Sigmundgasse Vídeň.

Hospodářská

Dříve samozřejmé a čteně využívané vybavení dvora se dnes možná stává přežitkem. Téměř v každém dvoře lze nalézt chátrající sušák na prádlo či klepadlo na koberce - tyče jsou zrezlé, šňůry potrháné, sloupky vyvrácené,... Popelnice jsou však stále ještě nutností a jejich umístění ve dvoře bývá často jedinou možnou variantou. Je proto důležité s jejich existencí při navrhování úprav vnitrobloku počítat. Vhodným řešením jsou klece, zabraňující jejich ukotvení v prostoru. Ty by měli být situovány co nejbližší vstupu do domu a co nejdále od laviček a altánů. V menších dvorech je vhodné je odclonit živým plotem či treláží s popínavými rostlinami.

sušáky na prádlo, popelnice, klepadla, kůlny

Moře šňůr

Zpustlá klepadla a sušáky na prádlo bývají často jedinou náplní pražských dvorů.
Ul. Na Míčáncích.

Moře šňůr2

V některých už zbyla jen jejich torza. Vnitroblok Zelenky-Hajského.

Hřiště

Obytné vnitrobloky jsou atraktivní zejména pro sociální skupiny vázané na místo bydliště - tj. seniory a matky s malými dětmi [Sojková, Kiesenbauer 2008]. Tomu by se měla podřizovat i jejich náplň. Důležitým prvkem jsou proto hřiště a to zejména pro nejmenší děti (pískoviště, houpačky, skluzavky,...). Pro volnočasové aktivity starších dětí a dospělých jsou potom vhodné prvky nevytvářející nebo nepodněcující přílišný hluk [Sojková, Kiesenbauer 2008]. Takovými jsou například venkovní posilovny, stolní tenis, kulečník či šachy.

pískoviště, houpačky, skluzavky, prolézačky, stolní tenis, posilovna, šachy

Oplacené hřiště

Ploty chrání hřiště pro nejmenší děti zejména před psími exkrementy. Vnitroblok Radhošská.

Míčové hřiště

Míčové sporty by měly být ve vnitroblocích omezeny kvůli hlukové zátěži. Vnitroblok Na Míčánkách.

Samozásobitelská

Pěstování zeleniny ve sdíleném prostoru podněcuje sociální interakce i vazbu s místem bydliště [Web 6 2015]. I přesto nejsou zeleninové záhony ve vnitroblocích příliš často k vidění. Důvodem může být přílišné zastínění dvora, půdní podmínky narušené stavební činností, obava pěstitelů z vandalismu, či neochota sousedů trpět takovouto „privatizací“ společného prostoru. Řešením mohou být takzvané komunitní zahrady. Tento koncept se ve městech stává čím dál populárnější. Jejich uživatelé si předplatí členství na 1 rok, za který dostanou poměrnou část půdy a přístup k vodě na zalévání. Co budou pěstovat je pak na jejich vlastní iniciativě. Většina těchto zahrad organizuje pro své uživatele také společenské akce, vymezen je prostor pro posezení i dětské hry [Web 6 2015].

užitkové zahrady, bylinkové záhony, výběhy pro hospodářská zvířata

Komunitní zahrada
Pěstování zeleniny ve městě může být dobrou záminkou pro společenské aktivity. Steinhagegarten Vídeň.

Vesnice ve městě
Ve vnitroblocích se najde prostor i pro hospodářská zvířata. Sagfabrik Vídeň.

Environmentální

S pěstováním zeleniny úzce souvisí také environmentální funkce vnitrobloku. Pro zalévání rostlin je možné využívat dešťové vody a šetřit tak náklady i životní prostředí. Vodu je možné svádět okapy do sudů nebo vodních rezervoárů. Ty lze upravit do podoby okrasného bazénu. Přítomnost vegetace (zejména rákosin) je žádoucí i z hlediska hygieny, jelikož z vody čerpá organické prvky a předchází tak jejímu zapáchání v letních měsících. Zeleninu je možné také hnojit z vlastních zdrojů založením kompostu či zakoupením kompostéru. V Praze je kompost relativně častým prvkem vnitrobloků. Některé z nich dokonce shromažďují bioodpad z širšího okolí. Síť těchto „komunitních kompostáren“ lze najít na <http://www.kokoza.cz/pripojte-se/>.

vodní rezervoár, střešní zahrada, kompostér

Vodní rezervoár

Výpar z vodní hladiny zlepšuje mikroklima obytného prostoru. Sagfabrik Vídeň.

Sudy na dešťovou vodu

Dešťová voda může během léta ušetřit náklady na zalévání záhonů a trávnikových ploch. Vnitroblok Ruská 6 a 8.

Venčení psů

Venčení psů je jednou z nejčastějších aktivit odehrávajících se ve vnitrobloku. Jejich vybavení tomu však bohužel neodpovídá. Výjimkou je vnitroblok v ulici U Svobodárny, kde při jeho rekonstrukci zřídili psí louku s několika prvky agility. Takové řešení je ideální, jelikož v oploceném prostoru může pes volně běhat a neohrožuje svými exkrementy hygienu okolního prostředí. Prostor je navíc doplněn o stojan se sáčky na psí výkaly, odpadkovým košem a několika lavičkami.

psí výběh, agility

Psí louka
Oplocený výběh s prvky agility je vhodným doplňkem vnitroblokového prostoru. U Svobodárny.

Odpadkové koše
doplněné o sáčky na psí exkrementy by neměly chybět v žádném větším vnitrobloku. U Svobodárny.

Parkování a garážování

Městská centra se neustále potýkají s nedostatkem parkovacích stání. Proto je velmi těžké parkování ve vnitroblocích s možností vjezdu zcela vyloučit. Jejich přítomnost však značně ubírá obytné i environmentální hodnotě vnitrobloku. Přítomnost aut navíc znamená značné bezpečnostní i hygienické riziko. Kvůli jejich dispozicím může v případě požáru auta vzniknout komínový efekt. Zplodiny z požáru by tak přímo ohrožovaly obyvatele okolní zástavby. Automobilový provoz také zvyšuje hladinu hluku, prachu a jedovatých výfukových plynů, které se kvůli špatnému provětrávání v uzavřeném vnitrobloku drží déle než v prostoru uličním. Možným řešením je výstavba podzemních garáží. Jejich zbudování je však v již existující zástavbě příliš nákladné. V centru města navíc bývá problém s povolením stavby kvůli střetu zájmů s archeology a památkáři [Tomíčková 2015]. V případě nevyhnutelnosti parkování aut ve vnitrobloku je vhodné jejich přítomnost odclonit vegetací, která mimo optického efektu také snižuje množství hluku a prachu v prostředí.

uzavřená, zastřešená nebo otevřená parkovací stání

Garáže

Parkování aut způsobuje nadměrný hluk a hygienickou zátěž. Ulice Heřmanova.

Parkoviště se stromy

Je-li parkování ve vnitrobloku nutností, mělo by být doplněno zelení. Stromy napomáhají snižování hluku i škodlivin v ovzduší. Siebenbrunnenstrasse Vídeň.

Parkování kol a skladování nářadí

Naopak vítaným dopravním prostředkem jsou ve vnitrobloku kola. Ve Vídni se přístřešky nebo alespoň stojany na kola nachází téměř v každém vnitrobloku. V Praze zatím tak velký zájem o cyklistiku není, ale pro další společenské směřování je to jistě vhodná inspirace. Kůlny a stání pro kola bývají přirozeným místem setkávání a nabývají tak nejen užitkového, ale i sociálního významu. Skladování kol a nářadí by však nemělo přesahovat vymezený prostor, aby nedošlo k nežádoucímu chaosu a zahlcení na úkor jeho obytnosti a estetiky.

kůlny, přístřešky a stojany na kola

Přístřešek na kola a zahradní nábytek

Kůlny a přístřešky nemusí prostoru nijak ubírat na krásu. Vnitroblok Jana Zajíce.

Skladiště stavebního materiálu

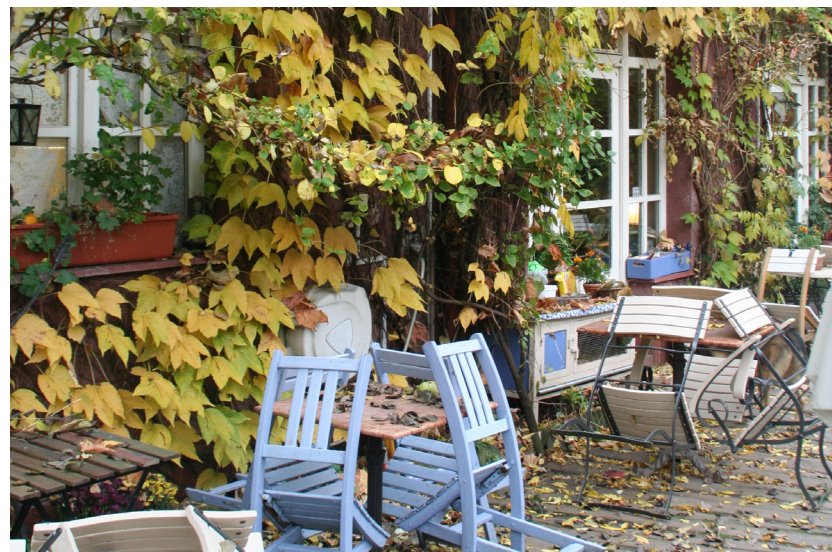
Skládané věci by však neměly prostoru dominovat. Vnitroblok Na Mičáčkách.

Veřejná funkce

Vnitrobloky nejsou vždy vyhrazeny pouze k užívání místním obyvatelům. Pokud má činžovní dům komerční parter, mohou část dvora využívat kavárny či restaurace jako venkovní posezení pro své klienty. Obdobně se ve vnitrobloku může nacházet zahrada mateřské školy sídlící v přízemí přilehlého domu. Ve všech těchto případech je značným rizikem hlučnost. To se většinou řeší dohodnutím klidového režimu, během kterého nejsou zahrady kaváren veřejnosti zpřístupněny.

zahrádka kavárny či restaurace, hřiště mateřské školy

Kavárenská zahrádka

Poklidné prostředí kavárny není nijak v rozporu s obytnou kvalitou vnitrobloku. Ul. Jana Zajíce

Propojení vnitrobloku

Veřejná funkce může být přístupná i z ostatních částí vnitrobloku. Obyvatelům to přináší benefit pěkného prostředí za jehož údržbu nenesou odpovědnost. Ul. Jana Zajíce.

Vestavba

Velmi častým jevem je zastavování vnitrobloku malopodlažními objekty. Dělo se tak spíše v minulosti, ale ani nyní nemá městská správa nástroje, aby jejich vzniku zabránila [Brzobohatá 2015]. Využití těchto objektů bývá různé. Může jít o řemeslné dílny, ateliery, tělocvičny, menší divadla či galerie. Pražskou raritou jsou pak dva zástavbou obklíčené kostely v ulici Prokopova a Čajkovského.

dílna, atelier, divadlo, galerie, byty

Divadlo

Alfred ve dvoře je příkladem instituce sídlící ve vnitrobloku. Ul. Františka Křižíka.

Mlýn

Bývalý mlýn je nyní obestavěn bytovými domy a zrekonstruován na restauraci a kulturní centrum. Grüngasse Videň.

Kostel

Barokní kostel v ulici Čajkovského našel uplatnění jako koncertní a výstavní síň.

Shrnutí

Vnitrobloky v Praze a Vídni obsahují jen výjimečně pouze jedinou z výše popsaných funkcí. Je to způsobeno jednak tím, že se mnohé z nich snadno prolínají (např. funkce společenská a rekreační) nebo doplňují (hospodářská a environmentální). Zásadní je však v tomto ohledu také velká fragmentace vnitroblokové plochy způsobená složitými majetkoprávními vztahy. Ta má často za následek střet vzájemně si odporujících funkcí (např. parkování aut v bezprostřední blízkosti dětského hřiště nebo posezení). Je proto důležité o vnitrobloku při jeho úpravách uvažovat jako o celku a navrhovat zde především prvky kompatibilních nebo vzájemně se doplňujících funkcí, které podpoří jeho obytnou hodnotu.

Návrh revitalizace obytného vnitrobloku Zelenky Hajského – – Biskupcova

Úvod

Před více než rokem přišel architekt Jan Soukup na myšlenku pokusit se zlepšit neutěšený stav vnitrobloku, do něhož denně shlíží z oken svého bytu. Řešený vnitroblok se nachází mezi ulicemi Jeseniova, Zelenky Hajského, Biskupcova a Jana Želivského. Namísto malých zahrádek a dvorků, které nejsou příliš využívány, chtěl vytvořit jednu společnou zahradu přístupnou všem místním obyvatelům. Oslovil proto předsedy jednotlivých bytových družstev a v listopadu 2013 začala jednání. Pro komunikaci s obyvateli jednotlivých domů, využil metody komunitního plánování. Zorganizoval několik sousedských setkání, jejichž výstupy, nápady a náměty průběžně zveřejňoval na internetovém blogu. Nyní je třeba získané podněty zpracovat do návrhové studie. Ta je předmětem této diplomové práce.

Návrh, respektive jeho varianty, by měly vyváženě naplňovat požadavky obyvatel vzešlé z plánovacích setkání. Kultivace prostoru by měla nabídnout pestré možnosti využití zahrady všem věkovým skupinám s ohledem na zachování klidné atmosféry vnitrobloku, uprostřed rušného města. Cílem je tedy pozvednout potenciál tohoto prostoru k užitku jeho majitelů tak, aby neztratil ze svých kvalit, ale naopak došlo k jejich podpoře. Na základě možností místa a požadavků obyvatel budou navržena vyvážená řešení v několika realizovatelných variantách, jež obyvatelům poskytnou reálnou představu o přínosech a využitelnosti

území. Zahrada bude užívána na základě společně domluvených pravidel pro návštěvníky, která zaručí na jedné straně pořádek a klid, na druhé nejružnější aktivity, avšak ve stanovených limitech. Výsledná řešení budou představena místním obyvatelům a diskutována na dalším plánovacím setkání.

Lokalizace

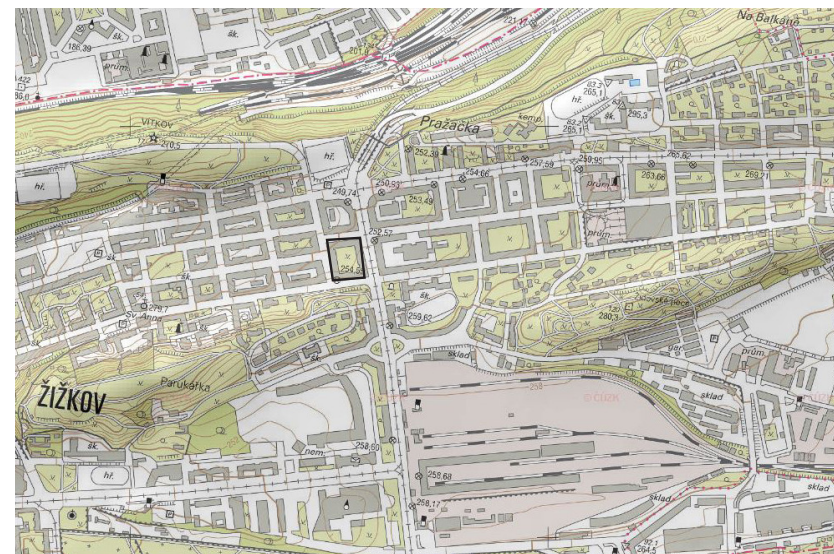
Blok domů vymezený ulicemi Zelenky Hajského, Biskupcova, Jana Želivského a Jeseniova se nachází v městské části Praha 3 a spadá do katastrálního území Žižkov. Lokalita je charakteristická pravidelnou blokovou zástavbou s převládající obytnou funkcí. Bydlí zde přibližně 400 obyvatel, z toho 75% v produktivním věku, 18% seniorů a 7% dětí do 15 let [Web 3 2015]. V přízemí domů situovaných podél hlavních ulic (Jana Želivského, Biskupcova), je přítomen komerční parter s restauracemi, specializovanými maloobchody a řemeslnými službami.

Nejbližšími zastávkami MHD jsou Biskupcova (tramvaj 9,10,11,16) a Ohrada (autobus 133, 207, 509). V docházkové vzdálenosti (do 400m) se nachází parky Pražačka a Parukářka. S řešeným vnitroblokem přes ulici Jeseniova přímo sousedí menší parkově upravená plocha s několika lavičkami. Z významných kulturních a sportovních institucí v okolí lze jmenovat Kino Aero, Nákladové Nádraží Žižkov, či Sportovní a rekreační areál Pražačka. Přímou v řešeném bloku

se nachází Pohybové studio s nabídkou několika kurzů fyzických aktivit. V docházkové vzdálenosti se nachází dvě základní a dvě mateřské školy. Dále také jedna soukromá střední škola a 3 soukromé instituce vysokoškolského vzdělávání.

Řešený vnitroblok leží na mírně svažitém terénu, v nadmořské výšce 250 -255 m. n. m.. Klima, srážky i kvalita ovzduší zde odpovídají celopražským hodnotám. Jedná se o klimaticky teplou oblast (T2), kde se průměrná roční teplota pohybuje mezi 8-9°C [Web 4 2015], průměrný roční úhrn srážek je 550-650mm, počet letních dní bývá 50-60 a naopak ledových je 30-40 [Web 2 2015]. Průměrné roční koncentrace NO₂ nepřesahují 30 g/m³. Z hlediska hluku a prachu je oblast nejvíce zatěžována z východní stany pětiproudou silnicí Jana Želivského, která je jednou z hlavních dopravních tepen Prahy. Dle hlukové mapy je však prostředí vnitrobloku dokonale odcloněno přilehlou zástavbou. Hladiny hluku se mezi 6-22h pohybují jen kolem 45dB [Web 3 2015].

Z hlediska geobotaniky je v řešeném území nejpřirozenější vegetace dubo-habrových hájů. Potencionálně přirozenou vegetací by pak byly lipové doubravy. Jedná se však o značně antropogenní prostředí obklopené souvislou městskou zástavbou a velmi pravděpodobně s nepůvodním půdním pokryvem. Výše uvedené vegetační charakteristiky proto nejsou příliš směrodatné.

Vymezení území

Vnitroblok se nachází na pražském Žižkově o sepětí hřebenu Vítkova a Parukářky. [Web 4 2015]

III. vojenské mapování

Pražské mapy z let 1877-1880 již zobrazují plánovanou regulaci Žižkova. [Web 4 2015]

Charakteristika zástavby

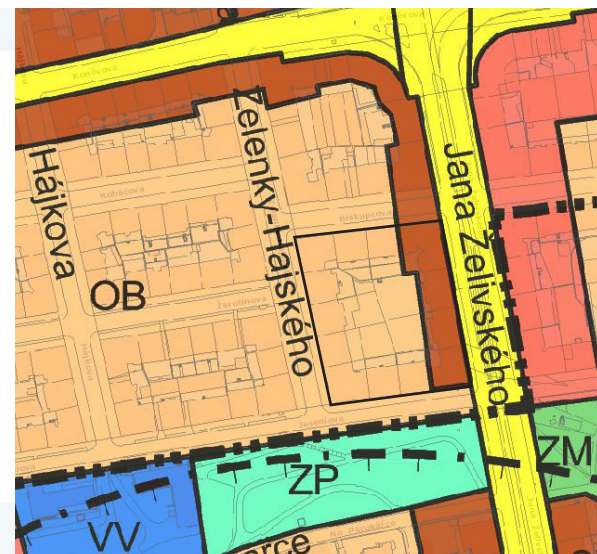
Uzavřený blok domů v ulici Zelenky Hajskeho-Biskupcova má téměř pravidelný čtvercový tvar. Jeho šířka ve východo-západním směru je přibližně 82m a ve směru severo-jížním 95m. Budovy mají 6-7 podlaží + obytná podkroví. Výška obvodových linií střech se pohybuje mezi 18-22m. Jednotlivé domy v bloku byly postaveny v 30. – 50. letech. Jejich půdorys je však zaznamenán již ve Františko-Josefských mapách (III. vojenské mapování) z let 1877-1880. Je proto velmi pravděpodobné, že na stejném místě stáli domy již v tomto období. Vlastní vnitroblok je rozložen do dvou pozvolných a jedné výraznější terasy směřující k severu. Celkové převýšení je 3,5m na celkové délce přibližně 60m v severo-jížním směru a 0,45m na 50m ve směru východo-západním. Vzhledem k výšce okolní zástavby je tedy poměr výšek a šířek ve vnitrobloku 1:2,4 a 1:2,9. Jeho celková rozloha činí 3125 m².

Majetko-právní vztahy

Forma vlastnictví jednotlivých bytových domů i přilehlých pozemků vnitrobloku je velmi rozmanitá. 9 z 13 domů je spoluvlastněno dvěma a více subjekty vlastnického práva. 5 z nich jsou ve správě bytového družstva a 4 spravuje MČ Praha 3. Zbylé 4 domy patří jednotlivcům nebo manželským párům. Přilehlé pozemky vnitrobloku potom spadají do správy společenství vlastníků, MČ Praha 3 a jednotlivých majitelů domů. Celkově se podle katastru nemovitostí plocha vnitrobloku vztahuje na 251 vlastníků [Web 5 2015].

Územní plán

ZAVAZNÉ PRVKY	
POLYFUNKČNÍ ÚZEMÍ	
OBVYTNÁ	
OB	ČISTĚ OBYTNÉ
OV	VÝROBNĚ OBYTNÉ
SMIŠENÁ	
OV	VÝROBNĚ SMIŠENÉ
OV	SMIŠENÉ MĚSTSKÉ JÁDRO
VÝROBY A SLUŽEB	
VS	NERUŠKÝ VÝROBY A SLUŽEB
VS	VÝROBY, SKLADOVÁNÍ A DISTRIBUCE
SPORTU A REKREACE	
SP	SPORTU
ODPOČIN	ODPOČIN
ZVLÁŠTNÍ KOMPLEXY	
ZOB	OBDOBÍ
ZVS	VÝROKOROVNĚ
ZKC	KULURNÍ A OBČANSKÉ
ZVO	OBVYTNÉ
MONOFUNKČNÍ PLOCHY	
VEREJNÉ VYBAVENÍ	
VV	VEREJNÉ VYBAVENÍ

Výšky obvodových linií střech

do 6 m
6,1 - 9 m
9,1 - 12 m
12,1 - 16 m
16,1 - 21 m
21,1 - 26 m
26,1 - 40 m
nad 40 m

Územní plán hl. m. Prahy

V platném územním plánu je vnitrobloku přisouzena obytná funkce. [Web 3 2015]

Výšky střech

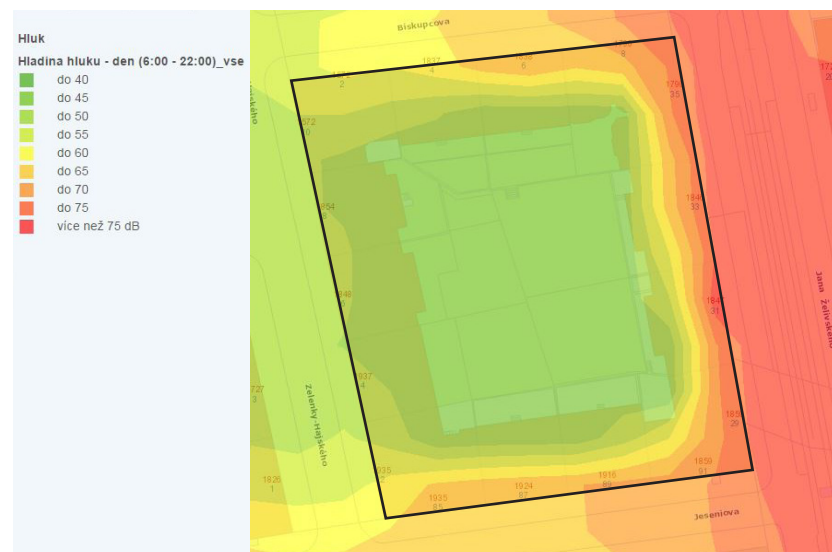
Výšky obvodových linií střech se pohybují mezi 18-22m. [Web 3 2015]

Členění vnitrobloku

Plocha vnitrobloku je členěna primárně morfologicky do 3 terénních kaskád svažujících se směrem k severu. Sekundárně pak dle majetkových vztahů. Vzniká tak celkem 12 dvorů oddělených přibližně 2m vysokými pletivovými nebo železnými ploty, které jsou v případě terénních rozdílů ještě podpořeny cihlovou či betonovou zídou. Pouze vnitřní dvůr ležící v jiho-západním rohu na parcele č.2125/2 je společně využíván domy č. p. 1937 a 1935. Ostatní slouží výhradně svým majitelům.

Současné využití

Současný stav vnitrobloku nenaznačuje jeho přílišné využívání. V místě se nachází několik zrezlých klepadel na koberce, 1 relativně funkční a jeden polorozpadlý sušák na prádlo, kovový objekt z trubek, který pravděpodobně dříve sloužil jako dětská prolézačka, nefunkční houpací sedačka a gril v jednom z menších dvorů. Pravděpodobně nejčastějším využíváním dvora bude venčení psů a kouření. To lze usuzovat z množství psích exkrementů a cigaretových nedopalků v trávniku. Na severních dvorcích je patrná zahradnická iniciativa a péče o zeleň. V nejmenším z dvorků náležejícímu k domu č. p. 1572 je umístěno na plotě několik truhlíků s květinami. Na dvoře domu č. p. 1837 jsou vysázeny 2 řady mladých zimostrázů, šeříky a černý bez. V sousedním dvoře č. p. 1838 je záhon cibulovin a udržovaný šeříkový keř. Z rozhovorů s obyvateli domu jsem se dozvěděla, že jde o iniciativu jedné z místních senierek, která se o dvorek dobrovolně stará.

Hluková mapa

V celé ploše vnitrobloku není překročena úroveň 45dB. [Web 3 2015]

Mapa vlastnických vztahů

Větší část vnitrobloku je ve správě společenství vlastníků bytových domů. [Web 3 2015]

Dopravně je vnitroblok přístupný pouze 1 průjezdem a to v domě č. p. 1848. Na dvoře tohoto domu je vymezená parkovací plocha pro 3-4 automobily. Jinak je prostor přístupný pouze průchodem jednotlivých domů.

Podíl zpevněných ploch, ploch zeleně a podzemní vedení inženýrských sítí

Ve vnitrobloku převažují trávnickové plochy se vzrostlými stromy a keři (asi 1800m²). Pouze ve 2-4m pásu podél okolních budov je povrch zpevněný litým betonem nebo betonovou dlažbou (asi 1300m²). Poměr zpevněných a nezpevněných ploch je tedy přibližně 1:1,7. Na území vnitrobloku se nenachází žádná ze sítí technické infrastruktury [Web 3 2015].

Hodnocení zeleně

V řešeném vnitrobloku se nachází 29 stromů a 13 keřových skupin. Dřeviny byly podle sdělení několika místních starousedlíků vysazovány ve dvou etapách. Ty nejvzrostlejší stromy zasadili místní obyvatelé v 60-70 letech minulého století. Druhově mezi ně patří zejména akáty (*Robinia pseudoacacia*), jasany (*Fraxinus excelsior*) a javory (*Acer platanoides*) a dvě třešně ptáčnice (*Prunus avium*). Druhá etapa výsadby proběhla již po revoluci v 90. letech 20. století společně s oplocením jednotlivých dvorů. Tyto dřeviny byly vysazovány zejména na hranicích parcel podél zmiňovaných plotů. Jedná se převážně o javor babyka (*Acer campestre*), šeříky (*Syringa vulgaris*)

Ortofotomapa

Z mapy je patrné vysoké zastoupení vzrostlé zeleně ve vnitrobloku.

Současný stav 1

Pohled na parkoviště bytového domu č.p. 1848

a černý bez (*Sambucus nigra*). Sadovnická hodnota zastoupených dřevin je v průměru 3-4. Vitální a působivé jsou zejména akáty (*Robinia pseudoacacia*) a javory (*Acer platanoides*). Nachází se zde také jeden zcela odumřelý jírovec maďal (*Aesculus hippocastaneum*) a jeden téměř uschlý akát (*Robinia pseudoacacia*). K nejmladším přírůstkům patří dvě skupiny jen několik let starých zimozrázů (*Buxus sempervirens*).

Požadavky obyvatel

Terasy, nebo jiné propojení zahrady

Severní část vnitrobloku je nejnižší posazená, oddělená opěrnou zdí od vrchní části, většinu roku zastíněná domy, nebo touto opěrnou zdí. Přáním majitelů těchto domů bylo vytvořit nové propojení zahrady tak, aby se redukoval tento stinný kout, například nahrazením jedné vysoké terasy několika menšími stupni.

Redukce betonových ploch

Zvláště těch velkých a nevzhledných, nějaké ale mohou zůstat třeba na zákoutí pro grilování. Umožnit ale každý dům obestavět lešením pro rekonstrukci fasády, výměnu oken apod.

Hřiště pro děti

Oplocené (nebo jinak vymezené) proti psům. Umístit ideálně někde daleko doprostřed, nebo dále od oken bytů, nebo alespoň částečně odclonit případný hluk (vzrostlou zelení, jinak...).

Současný stav 2

Spodní terasa se zařazeným schodištěm do vnitrobloku.

Současný stav 3

Udržovaná část zahrady s mladou výsadbou zimozrázů.

Plocha pro hry / hřiště / trávnicková plocha

Navrhnout větší zelenou plochu variabilně využitelnou pro různé hry, pikniky a další akce. Umístit ideálně někam doprostřed, nebo dál od oken bytů, nebo alespoň částečně odclonit případný hluk (vzrostlou zelení, jinak...). Dostatek trávnickové plochy nebo ploch, co nejvíce zachovat vzrostlé stromy.

Psí louka

Může být jen v jedné variantě, oplocená

Místo pro kuřáky

Tím se myslí zastřešené místo, které opět nebude mít někdo přímo pod okny.

Altán

pro setkávání, pikniky večerní posezení s přáteli. Zastřešený prostor s grilem (krbem) pro venkovní posezení s rodinou a přáteli.

Zákoutí pro grilování a posezení s přáteli

Vzhledem k předpokladu, že zájem o využití zahrady například ke grilování, nebo posezení při vínku může mít v určité termíny (slunné víkendy, prázdniny apod.) více uživatelů a různorodých skupin, zvážit návrh více míst pro posezení skupinek, grilování, apod.

Lavičky

Odpadkové koše

Současný stav 4

Popelnice zabírají větší část předprostoru doora

Současný stav 5

Sušáky na prádlo jsou v havarijním stavu.

Pítka / zdroj pitné vody

V případě vody v zahradě žádné otevřené, viditelné plochy.

Okrasná zeleň / květiny

finančně nepřilíš náročná na údržbu zahradnickou firmou

Tabule / infopanel

s pravidly, může mít i širší využití

Pravidla užívání

Závazná pravidla, která budou v heslech shrnuta na tabuli v zahradě a svou úplnou deklaraci přijmou všichni uživatelé ve společné smlouvě, nebo jednotlivé domy změnou domovního řádu. Nad jejich dodržováním bude bdít správce zahrady.

Jeden zahradní prvek, nebo opatření mohou samozřejmě umožňovat vícero využití. Je ale třeba předpokládat různé potřeby užívání v jeden čas.

Současný stav 6

Kovová konstrukce neznámé funkce.

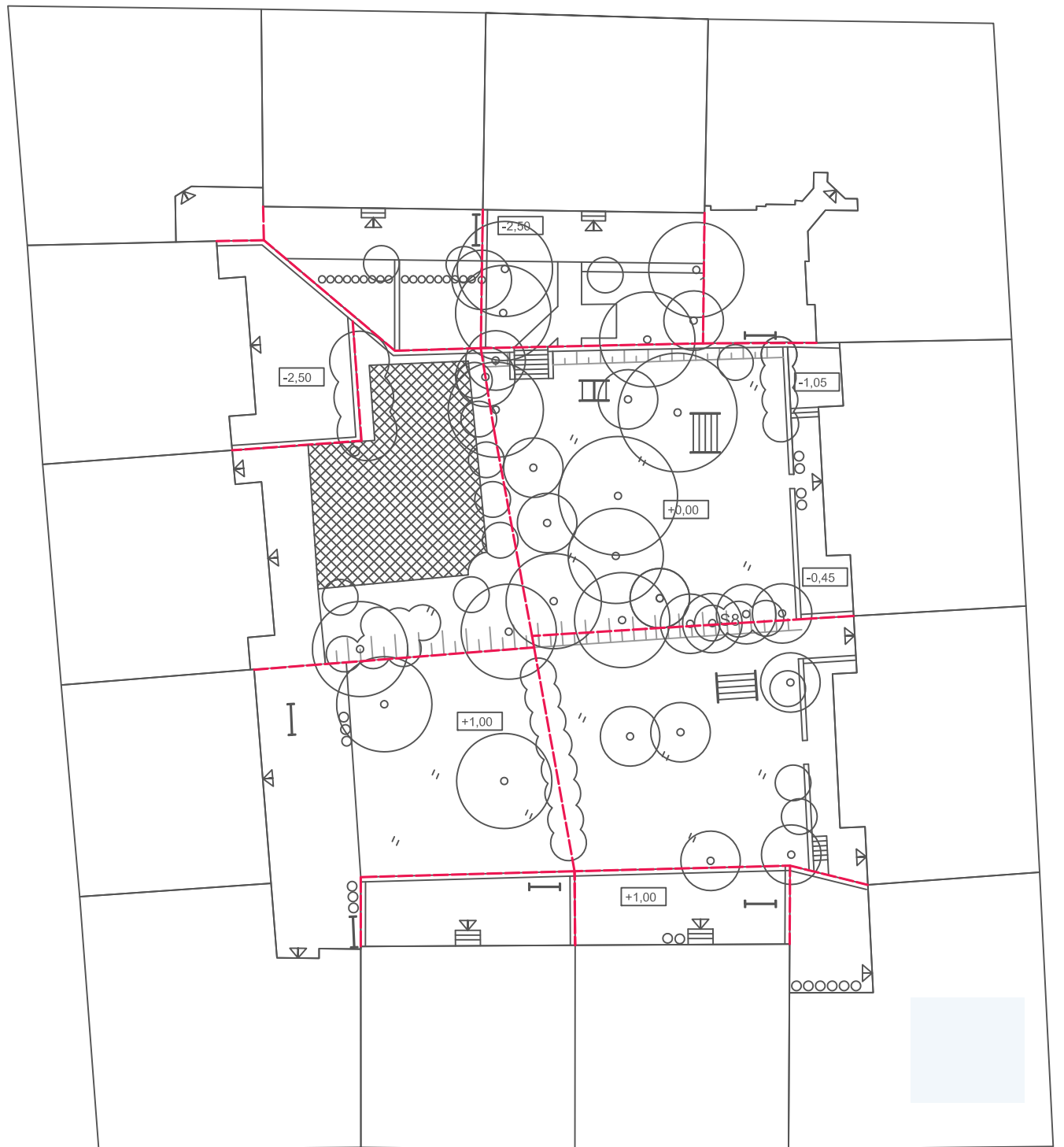
Současný stav 7

Pohled z výšky zaznamenaná členění unitroblou ploty a mladými stromy.

Současný stav

1:500

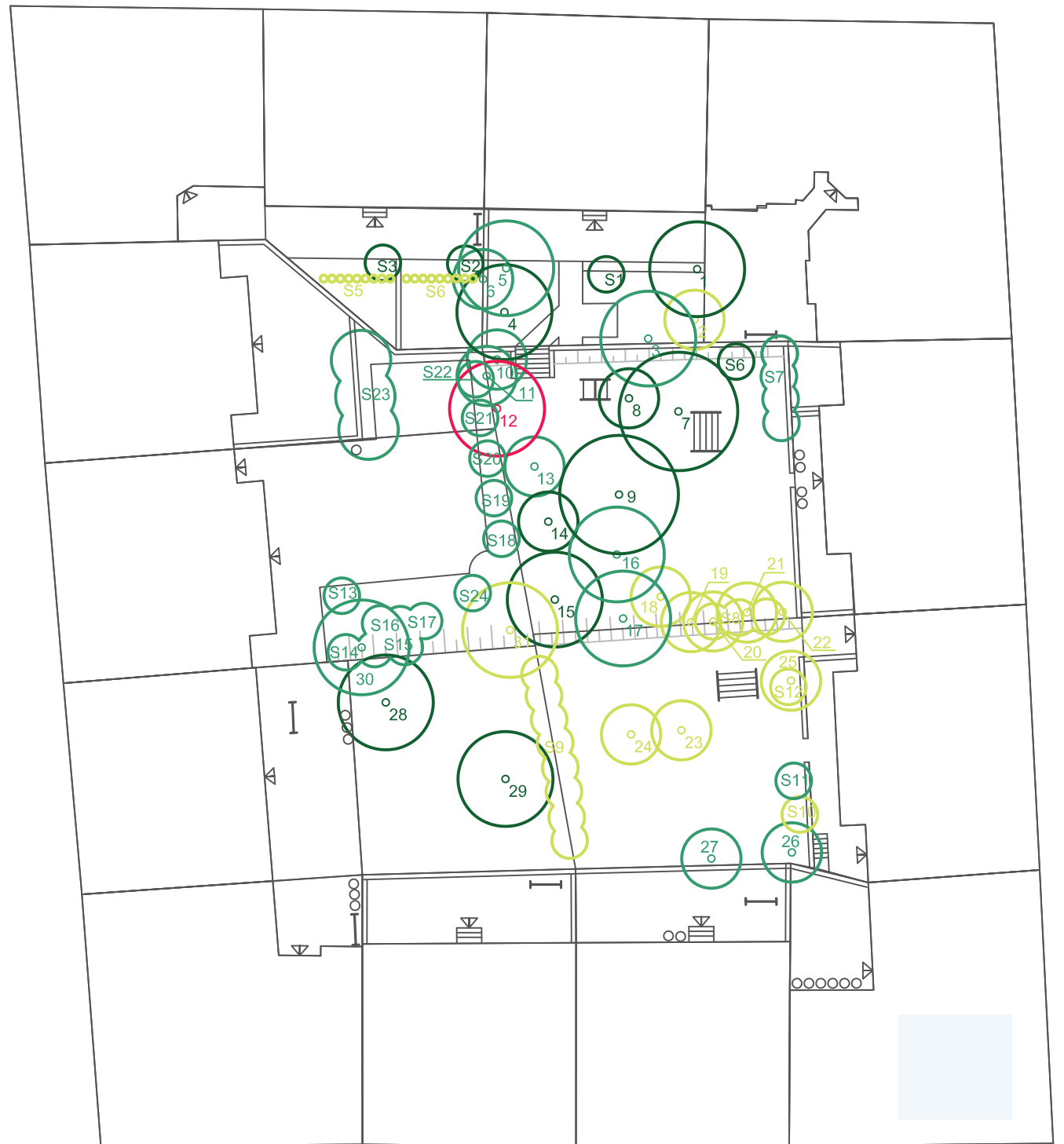
- trávnik
- betonové povrchy
- zatravnovací dlažba
- vstupy do domů
- sušáky na prádlo
- klepadla
- popelnice
- stromy
- keře a skupiny stromů
- plot

Inventarizace

1 : 500

- sadovnická hodnota 4
- sadovnická hodnota 3
- sadovnická hodnota 2
- sadovnická hodnota 1
- stromy
- keře a skupiny stromů

STROMY

Poř. č.	druh	Obvod kmene (cm)	Průměr kmene (cm)	Výška (m)	Věk	Sadovnická hodnota	Poznámka
1	<i>Acer platanoides</i>	82	14	18	40-60	3	
2	<i>Prunus avium</i>	50	6	9	20-40	2	
3	<i>Fraxinus excelsior</i>	79	12	18	40-60	3	vidlice
4	<i>Fraxinus excelsior</i>	52	10	15	20-40	4	
5	<i>Fraxinus excelsior</i>	56	14	16	20-40	3	porostlý břečťanem
6	<i>Sambucus nigra</i>	40	6	8	20-40	3	přestárý
7	<i>Robinia pseudoacacia</i>	118	16	20	40-60	4	
8	<i>Prunus avium</i>	63	6	10	20-40	4	pěkná
9	<i>Fraxinus excelsior</i>	85	15	18	40-60	4	
10	<i>Sambucus nigra</i>	25	4	6	20-40	3	
11	<i>Sambucus nigra</i>	28	4	6	20-40	3	
12	<i>Robinia pseudoacacia</i>	96	12	15	40-60	1	téměř uschlý
13	<i>Acer campestre</i>	25	5	7	20-40	3	
14	<i>Acer campestre</i>	29	5	7	20-40	4	
15	<i>Robinia pseudoacacia</i>	102	12	20	40-60	4	pěkný
16	<i>Fraxinus excelsior</i>	70	8	16	40-60	3	
17	<i>Robinia pseudoacacia</i>	92	12	22	40-60	3	
18	<i>Acer campestre</i>	20	4	15	10_20	2	
19	<i>Acer campestre</i>	21	4	15	10_20	2	
20	<i>Acer campestre</i>	19	4	15	10_20	2	
21	<i>Acer campestre</i>	25	4	15	10_20	2	
22	<i>Acer campestre</i>	23	4	15	10_20	2	
23	<i>Acer campestre</i>	22	4	15	10_20	2	
24	<i>Acer campestre</i>	25	4	15	10_20	2	
25	<i>Acer campestre</i>	20	4	15	10_20	2	
26	<i>Syringa vulgaris</i>	30	6	10	10_20	3	
27	<i>Syringa vulgaris</i>	32	6	10	10_20	3	
28	<i>Acer platanoides</i>	92	10	18	40-60	4	
29	<i>Acer platanoides</i>	86	12	19	40-60	4	
30	<i>Fraxinus excelsior</i>	75	10	16	20-40	3	
31	<i>Betula pendula</i>	72	8	12	20-40	2	

KEŘE A SKUPINY STROMŮ

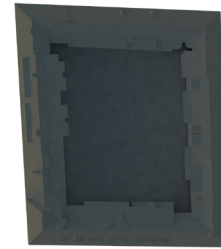
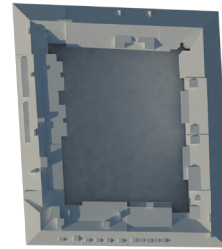
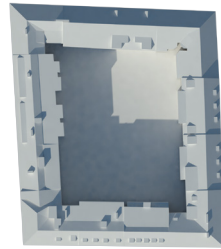
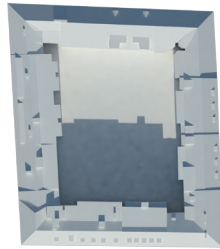
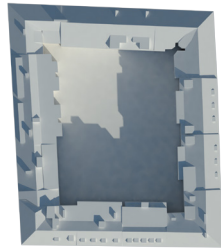
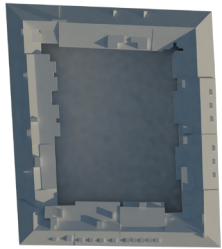
Poř. č.	druh	Průměr koruny (cm)	Výška (m)	Věk	Sadovnická hodnota	Poznámka
S1	<i>Syringa vulgaris</i>	4	4	10_20	4	
S2	<i>Syringa vulgaris</i>	4	8	10_20	4	
S3	<i>Syringa vulgaris</i>	4	8	10_20	4	
S4	<i>Buxus sempervirens</i>	0,2	0,2	0-10	2	
S5	<i>Buxus sempervirens</i>	0,2	0,2	0-10	2	
S6	<i>Syringa vulgaris</i>	6	5	10_20	4	
S7	<i>Syringa vulgaris</i>	3	5	10_20	3	
S8	<i>Syringa vulgaris</i>	1	2	0-10	2	
S9	<i>Acer campestre</i>	5	10	10_20	2	
S10	<i>Syringa vulgaris</i>	3	3	10_20	2	
S11	<i>Syringa vulgaris</i>	3	3	10_20	3	
S12	<i>Syringa vulgaris</i>	2	2	10_20	2	
S13	<i>Forsythia x intermedia</i>	1	1	0-10	3	
S14	<i>Prunus laurocerasus</i>	1	1	0-10	3	
S15	<i>Lonicera pileata</i>	1	1	0-10	3	
S16	<i>Forsythia x intermedia</i>	1	1	0-10	3	
S17	<i>Mahonia aquifolium</i>	1	1	0-10	3	
S18	<i>Mahonia aquifolium</i>	1	1	0-10	3	
S19	<i>Prunus laurocerasus</i>	1	1	0-10	3	
S20	<i>Prunus laurocerasus</i>	1	1	0-10	3	
S21	<i>Lonicera pileata</i>	1	1	0-10	3	
S22	<i>Prunus laurocerasus</i>	1	1	0-10	3	
S23	<i>Fraxinus excelsior</i>	6	12	10_20	3	
S24	<i>Mahonia aquifolium</i>	1	1	0-10	3	

Inventarizační tabulka

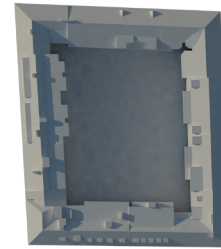
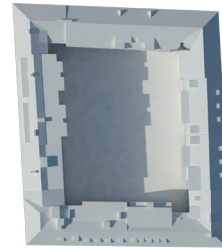
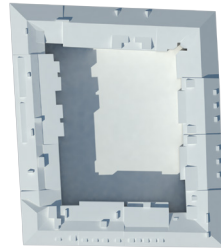
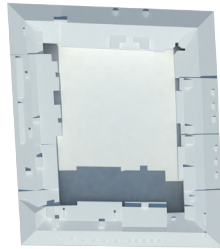
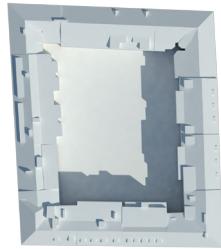
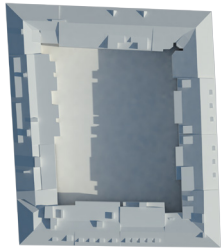
Zpracováno dle metodiky Inventarizace a klasifikace dřevin
Prof. J. Machouce, CSc. (1982)

Stínová analýza

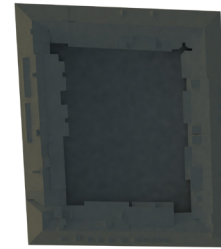
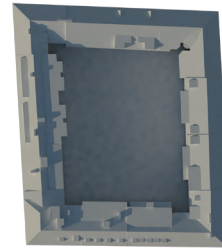
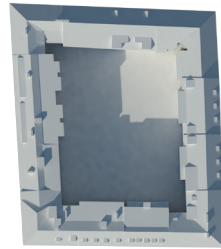
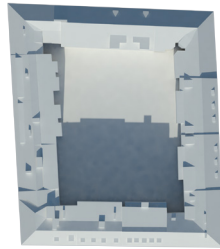
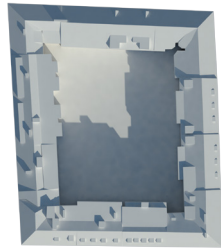
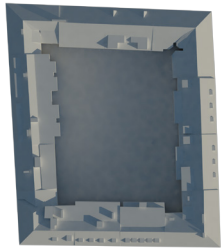
21. 3.

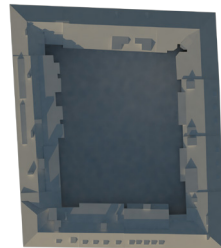
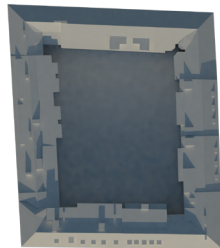
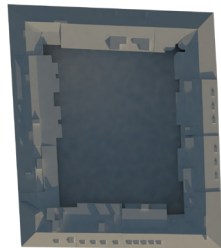
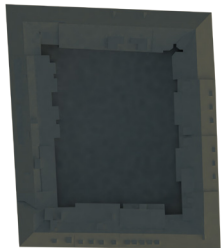
21. 6.

23. 9.

21. 12.

8:00

10:00

12:00

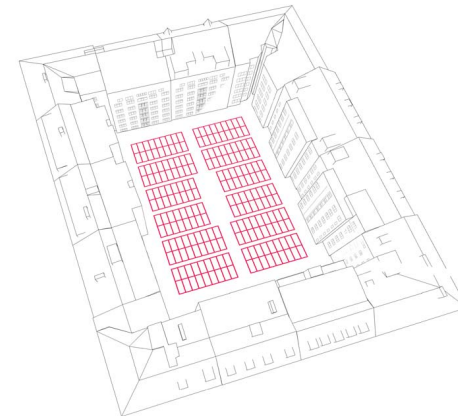
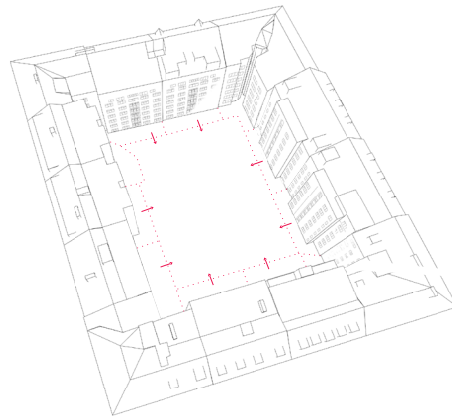
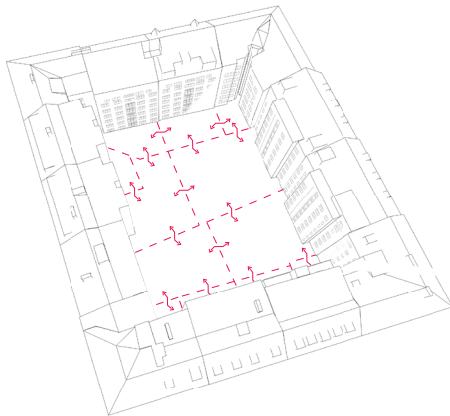
14:00

16:00

18:00

Koncepce návrhu

Plánování budoucí podoby a funkce vnitrobloku je složitý a dlouhotrvající proces. Jeho velkým úskalím je potřeba dosažení shody všech dotčených osob – vlastníků pozemku. Těch mohou být v některých případech celé stovky. Ve svém návrhu proto představuji několik variant uspořádání prostoru, které reflektují ochotu vlastníků vzájemně kooperovat. Od toho se následně odvíjí míra veřejnosti vzniklých prostranství, zásahů do současného stavu i variabilita funkcí prostoru.

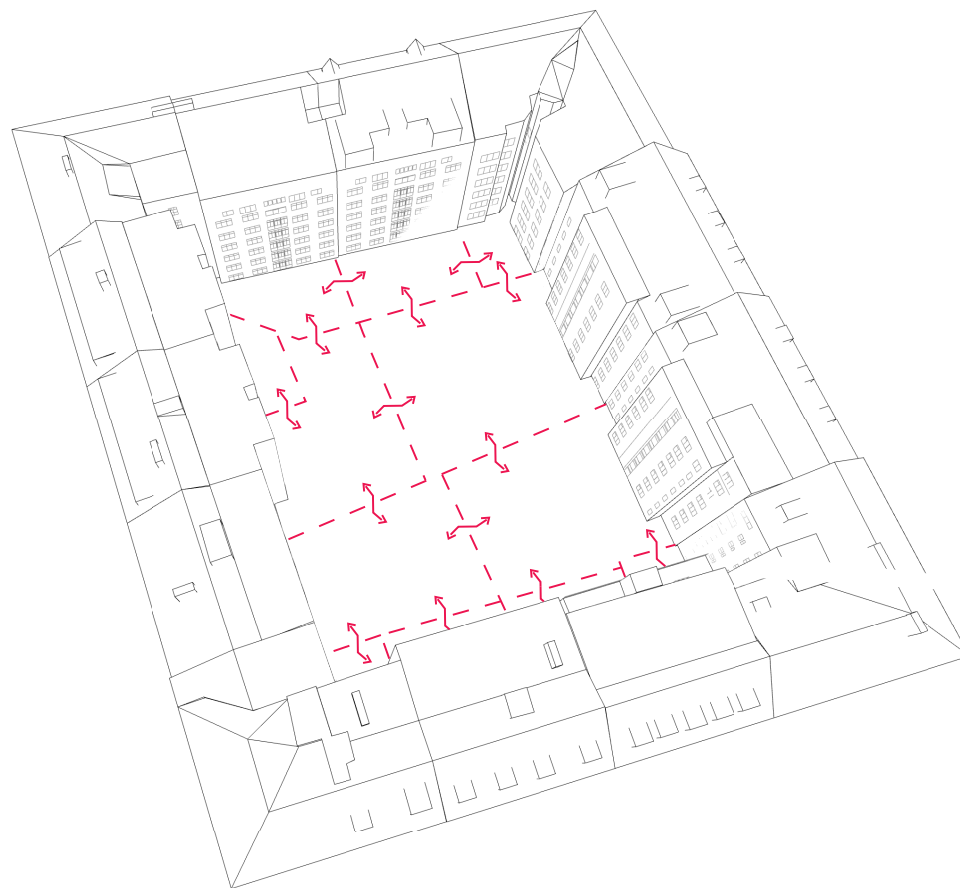

Varianta první

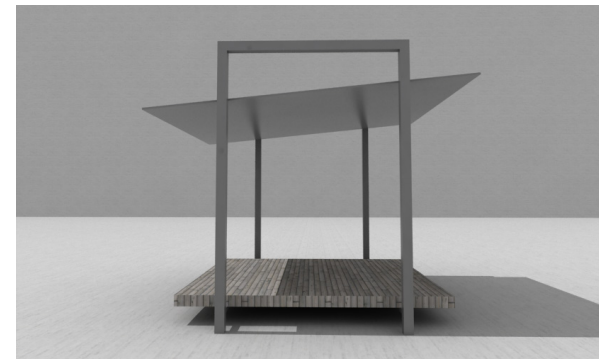
V současné době není zcela jisté, zda všechny bytové domy budou mít zájem o společné užívání vnitrobloku. První varianta proto pracuje s předpokladem, že kterýkoli dům se může v procesu plánování nebo i po něm od celku oddělit a ponechat svůj pozemek pouze v užívání obyvatel příslušného domu. Návrh proto respektuje hranice jednotlivých pozemků a umožňuje tak zachovat, respektive obnovit jejich oplocení.

Stěžejní myšlenkou návrhu je uspořádání aktivit, tak aby dobře fungovaly jako celek, avšak nabízeli dostatečné zázemí svým uživatelům i v případě rozdělení prostoru. V praxi to znamená, že na každém pozemku se vždy nachází prostor určený k posezení, setkávání, hraní si či k hospodářským aktivitám. Zároveň však každý prostor nabízí něco výhradního, co ostatní pozemky nemají – psí louku, velké dětské hřiště, altán, okrasnou zahradu, stolní tenis,... Vlastníci jsou tím motivováni ke kooperaci a společnému sdílení vnitrobloku. Reálná je také varianta, že se sice nepropojí celý vnitroblok, ale vznikne několik sdružených dvorů nebo se jednotlivé dvory propojí zamykatelnými brankami a jejich vzájemné zpřístupnění bude záviset na dohodě mezi jednotlivými domy.

Jak už bylo zmíněno, návrh poskytuje celou škálu míst určených k posezení či setkávání. Ve vnitrobloku je rozmístěno celkem 20 laviček s rozličnou expozicí a mírou otevřenosti/izolovanosti vůči okolnímu prostoru. Dalším místem se společenskou a sdružovací funkcí je altán, umístěný v jiho-východní části vnitrobloku, na který navazuje otevřená travnatá plocha, poskytující dostatečný prostor pro audienci při společenských a kulturních setkáních. V odpoledních hodinách nejdéle osluněné oblasti vnitrobloku, tj. v jeho severo-východní části, je umístěno podium s lehkátky určené ke slunění či piknikům. K podvečernímu posezení je pak určeno zákoutí s grilem na západní straně dvora. Od podia směrem ke středu, kde by bylo oslunění prostoru nejvyšší, nebýt bloudivého stínu okolních stromů, je situováno hřiště pro nejmenší děti. Nachází se zde pískoviště, dvě houpačky, nízká kladina a skluzavka kopírující svah severní terasy. Pro větší děti i dospělé je určen stolní tenis v severo-východním zákoutí pod terasou a šachový plácek v opačném rohu dvora. Pro pejskaře je učená oplocená louka s prvky agility. Hospodářskou funkci plní 4 sušáky na prádlo, kůlna na zahradnické náčiní a vícekomorový kompost, vizuálně odcloněný terasou, kůlnou a schodištěm. Odpadkové koše se nachází v blízkosti všech laviček, altánu, grilu a na psí louce je navíc doplněný o sáčky na psí exkrementy.

Na spodní severní terase se nachází okrasná trvalková zahrada s vyšším stupněm autoregulace a tedy i nižšími nároky na celoroční údržbu. Záhon

varianta 1

*Lavičky
Skluzavka ve svahu
Psí louka*

*Altán
Pohyblivá kladina
Šachy*

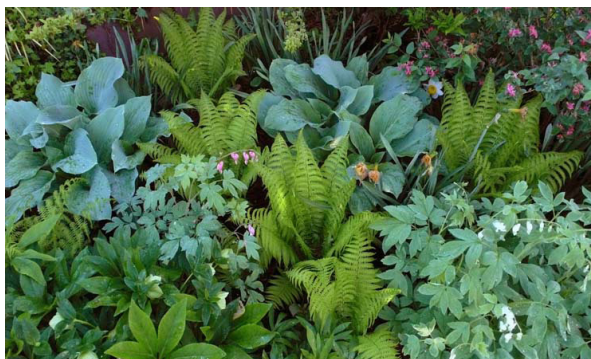
je mulčován štěrkem, který ji zároveň zpřístupňuje návštěvníkům a umožňuje posedět na dřevěných lavicích v jejím středu. Pro tuto zahradu bylo navrženo použití trvalkové směsi stínomilných rostlin „Perenemix Flower shade“, obsahující 15 druhů trvalek a cibulovin. Dominantními druhy jsou zde *Carex pendula*, *Aster schreberi*, *Bergenia Hybride* 'Schneekuppe', *Campanula trachelium*, *Helleborus Orientalis-Hybrid*, *Hosta* 'Frances Williams', *Smilacina racemosa*, *Convallaria majalis* a další. V ostatních částech vnitrobloku převažuje parkový trávník. Pouze severním svah je osázen kombinací půdokryvných popínavek *Vinca minor* a *Hedera helix*.

Tato varianta řešení je relativně konzervativní v terénních úpravách. Důvodem je nejistota zapojení všech pozemků do revitalizace vnitrobloku. Návrh zachovává většinu zídek i výšek terénu. Pouze v severní části je stávající 2.5m vysoká zídka nahrazena pozvolným svahem a středovým schodištěm. Minimální jsou také zásahy do stávajícího složení vzrostlých stromů. Káceny jsou pouze stromy ve špatném zdravotním stavu či s nízkou sadovnickou hodnotou, jako jsou například nálety javoru babyky (*Acer campestre*) či šeříků (*Syringa vulgaris*) v jižní části vnitrobloku.

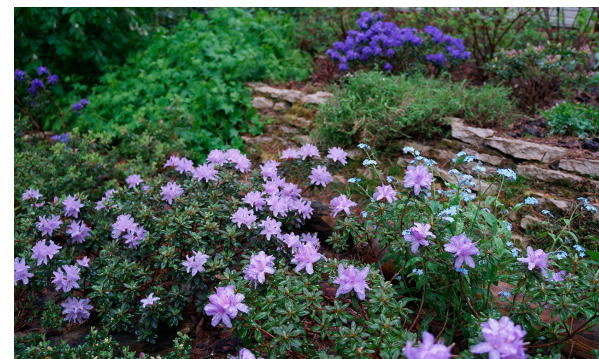
Prostor je doplněn o několik skupin stínomilných keřů a popínavých rostlin. Okolí podia, psí louky a grilu je osázeno taxony jako např. *Eonymus europaeus*, *Lonicera tatarica*, *Spirea x vanhauteii*, *Weigela* 'Biskoop Glory', či *Magnolia kobus*

varianta 1

a stellata. Mezi stálezelenými keři je zastoupen *Prunus laurocerasus* a několik odrůd rododendronů a azalek (*Rhododendron russatum*, *Rhododendron impendium* 'Buchlovice', *Azalea* 'Schneeglanz'). Jako ozvláštňující solitéra je použita *Sorbus aucuparia* 'Pendula'. Okrasné záhony a keřové skupiny často doplňuje *Hortenzia macrophylla*. Boční zídky severní terasy zjemňuje *Fallopia aubertii* a *Parthenocissus quinquefolia*.

Perenemix Flower Shade
Azalea 'Schneeglanz'

Helleborus Orientalis-Hybrid
Vinca minor
Rhododendron impendium 'Buchlovice'

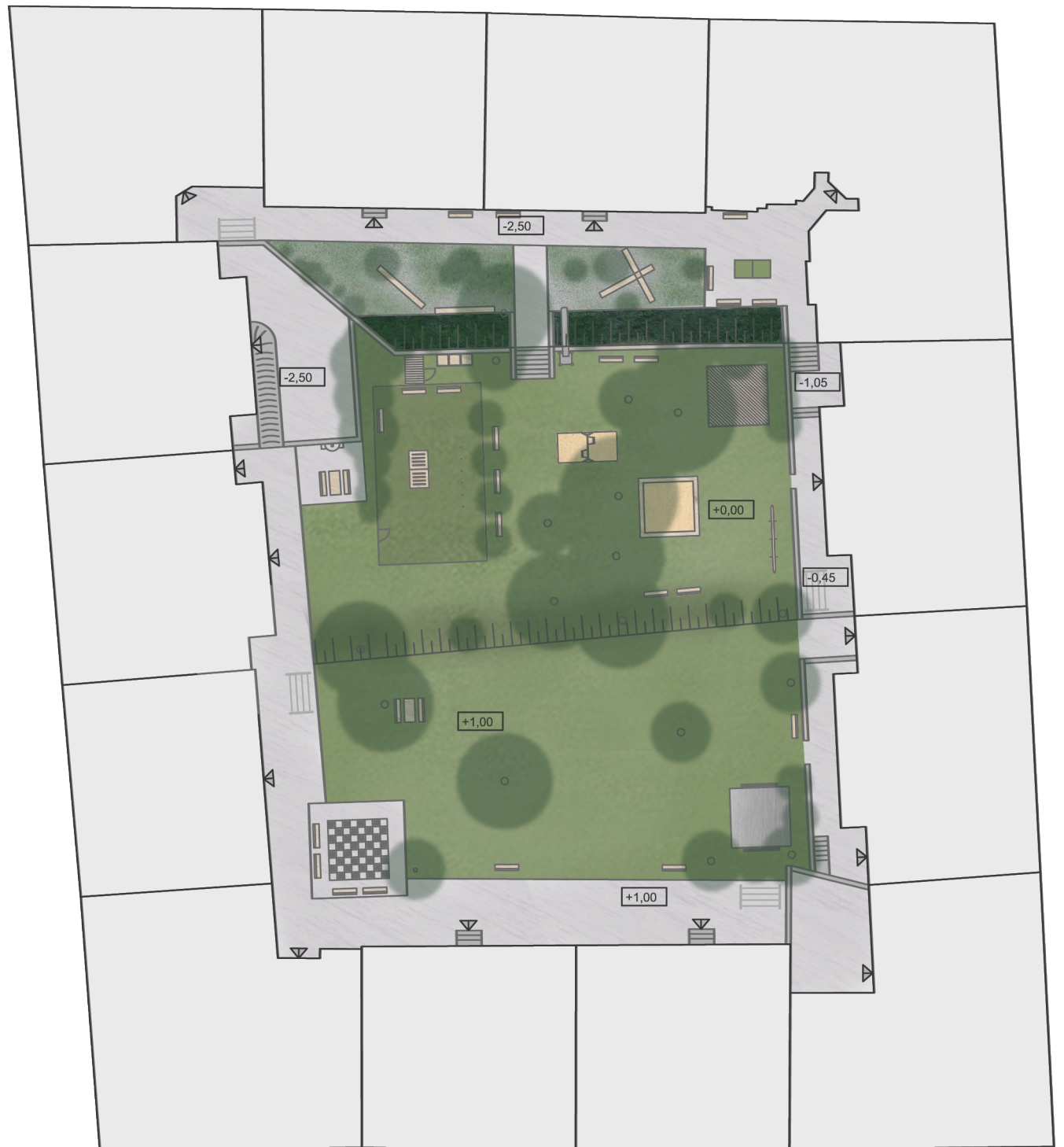
Architektonická situace

1 : 500

- lavička
- gril s posezením
- kompost
- kůlna
- stolní tenis
- lavice z dřevěného masivu
- skluzavka
- pohyblivá kladina
- houpačka
- pískoviště
- podium
- šachy
- altán s posezením
- psí louka s prvky agility
- stromy a keře

varianta 1

Plán kácení

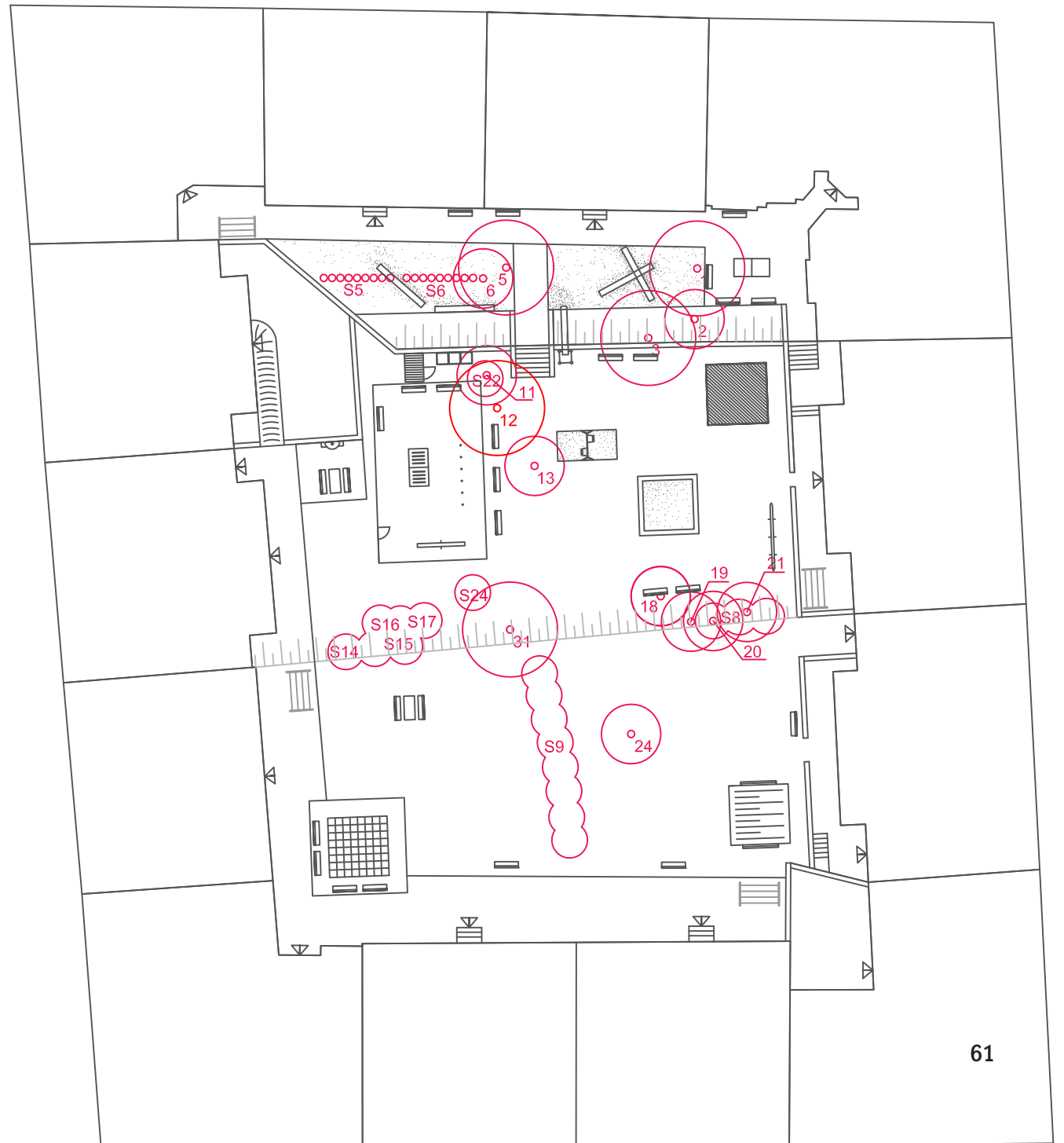
1:500

STROMY

Poř. č	druh	Obvod kmene
1	<i>Acer platanoides</i>	82
2	<i>Prunus avium</i>	50
3	<i>Fraxinus excelsior</i>	79
5	<i>Fraxinus excelsior</i>	56
6	<i>Sambucus nigra</i>	40
11	<i>Sambucus nigra</i>	28
12	<i>Robinia pseudoacacia</i>	96
18	<i>Acer campestre</i>	20
19	<i>Acer campestre</i>	21
20	<i>Acer campestre</i>	19
21	<i>Acer campestre</i>	25
24	<i>Acer campestre</i>	25
31	<i>Betula pendula</i>	72

KEŘE A SKUPINY STROMŮ

Poř. č	druh	Průměr koruny
S5	<i>Buxus sempervirens</i>	0,2
S6	<i>Syringa vulgaris</i>	6
S8	<i>Syringa vulgaris</i>	1
S9	<i>Acer campestre</i>	5
S14	<i>Prunus laurocerasus</i>	1
S15	<i>Lonicera pileata</i>	1
S16	<i>Forsythia x intermedia</i>	1
S22	<i>Prunus laurocerasus</i>	1

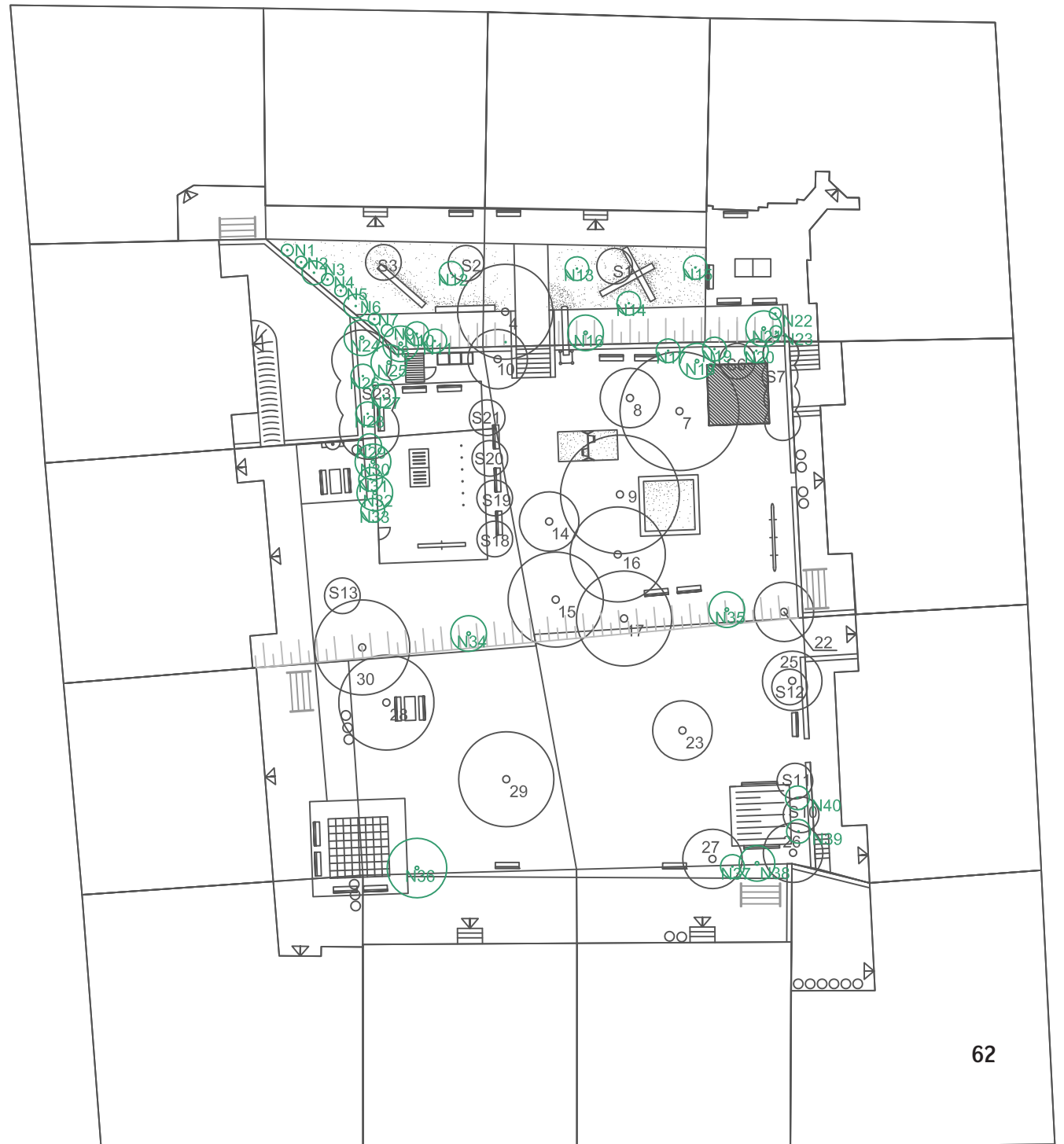
varianta 1

61

Osazovací plán – stromy a keře

1 : 500

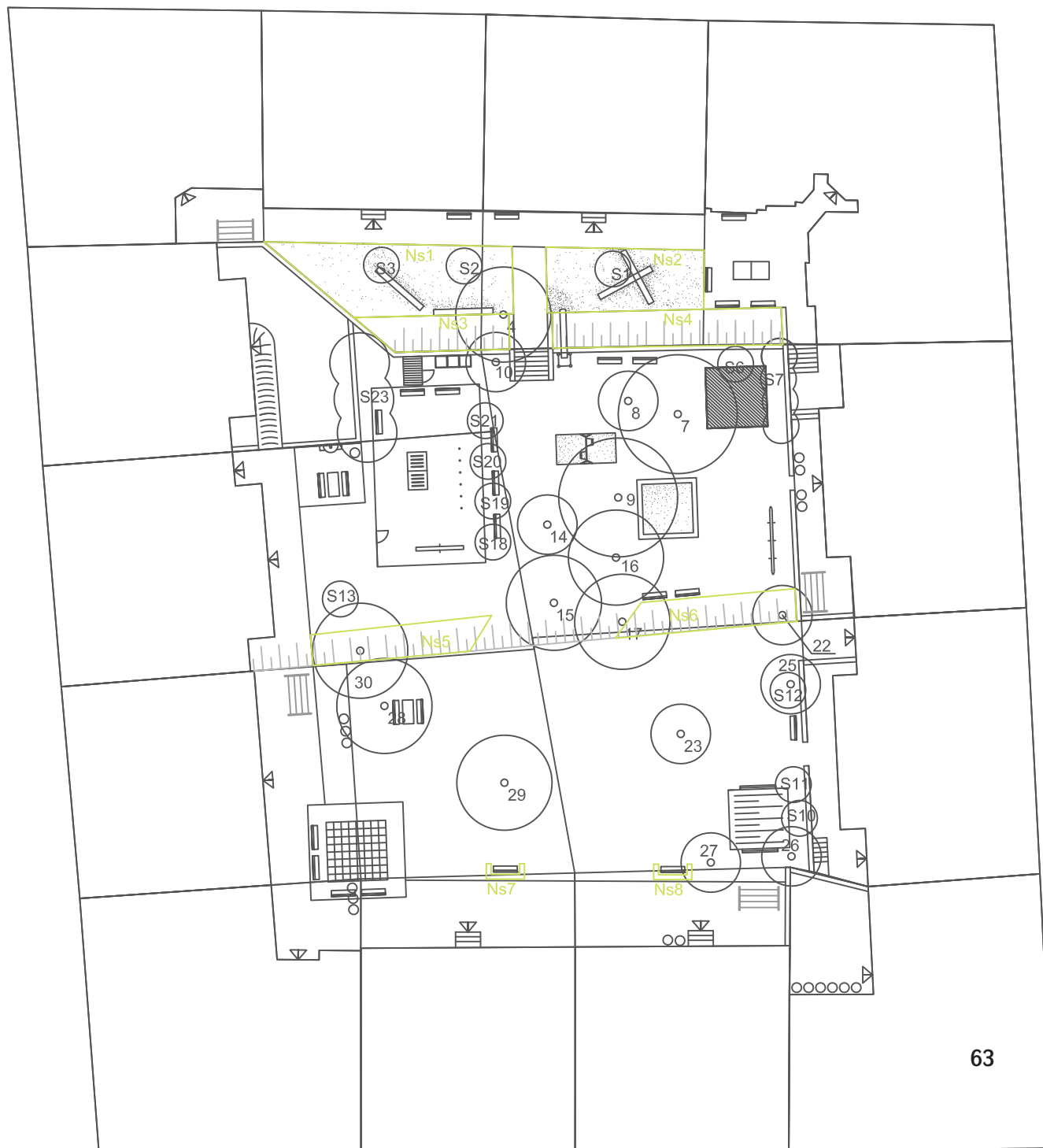
značka	název
N1	<i>Rhododendron impendium</i> "Buchlovice"
N2	<i>Rhododendron russatum</i>
N3	<i>Prunus laurocerasus</i>
N4	<i>Rhododendron impendium</i> "Buchlovice"
N5	<i>Rhododendron russatum</i>
N6	<i>Prunus laurocerasus</i>
N7	<i>Rhododendron impendium</i> "Buchlovice"
N8	<i>Lonicera tatarica</i>
N9	<i>Prunus laurocerasus</i>
N10	<i>Prunus laurocerasus</i>
N11	<i>Rhododendron russatum</i>
N12	<i>Azalea</i> "Schneeglantz"
N13	<i>Azalea</i> "Schneeglantz"
N14	<i>Rhododendron impendium</i> "Buchlovice"
N15	<i>Rhododendron russatum</i>
N16	<i>Sorbus aucuparia</i> "Pendula"
N17	<i>Weigela</i> "Biskoop Glory"
N18	<i>Magnolia kobus</i>
N19	<i>Weigela</i> "Biskoop Glory"
N20	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N21	<i>Lonicera tatarica</i>
N22	<i>Fallopia aubertii</i>
N23	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>
N24	<i>Eonymus europaeus</i>
N25	<i>Eonymus europaeus</i>
N26	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N27	<i>Magnolia stellata</i>
N28	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N29	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N30	<i>Magnolia kobus</i>
N31	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N32	<i>Syringa vulgaris</i>
N33	<i>Weigela</i> "Biskoop Glory"
N34	<i>Magnolia kobus</i>
N35	<i>Magnolia stellata</i>
N36	<i>Sorbus aucuparia</i> "Pendula"
N37	<i>Rhododendron impendium</i> "Buchlovice"
N38	<i>Lonicera tatarica</i>
N39	<i>Rhododendron russatum</i>
N40	<i>Rhododendron russatum</i>

Osazovací plán – trvalkové a keřové skupiny

1 : 500

značka	název	plocha (m ²)
Ns1	Perenemix Flower shade - <i>Carex pendula</i> , <i>Aster schreberi</i> , <i>Bergenia Hybride</i> <i>'Schneekuppe'</i> , <i>Campanula trachelium</i> , <i>Helleborus Orientalis-Hybrid</i> , <i>Hosta 'Frances Williams'</i> , <i>Smilacina racemosa</i> , <i>Convallaria majalis</i> , <i>Vinca minor 'Gertrude Jekyll'</i> , <i>Anemone blanda 'Blue Shades'</i> , <i>Anemone blanda 'White Splendour' White</i> <i>Windflower</i> , <i>Eranthis hyemalis Winter Aconite</i> , <i>Scilla siberica</i>	62
Ns2	Perenemix Flower shade	60
Ns3	<i>Vinca minor</i> , <i>Hedera helix</i>	40
Ns4	<i>Vinca minor</i> , <i>Hedera helix</i>	17
Ns5	<i>Dechampsia caespitosa 'Palava'</i> , <i>Crocus vernus</i> , <i>Tulipa tarda</i>	85
Ns6	<i>Dechampsia caespitosa 'Palava'</i> , <i>Crocus vernus</i> , <i>Tulipa tarda</i>	10
Ns7	<i>Ligustrum vulgare</i>	2
Ns8	<i>Ligustrum vulgare</i>	2

varianta 1

63

Terénní kompozice vychází z určení dřevin s vysokou sadovnickou hodnotou, které je vhodné zachovat. Nejméně v šíři jejich koruny je ponechána stávající výška terénu a i následný posun je pozvolný. Tímto postupem vznikla organicky zvlněná krajina s výraznějším svahem pouze na severu území, kde nahrazuje stávající 2,5m vysokou zídku. Zpevněné plochy jsou částečně redukovány (zejména na severní a jižní straně). Polosoukromá prostranství před vstupy do domů jsou oddělena od společného jádra nízkou sedací zídkou (o výšce 40-60cm), které předchází pás okrasných či užitkových záhonů určených k volnému obhospodařování místními residenty. Na těchto přechodových zónách jsou situovány hospodářské prvky, jako jsou sušáky na prádlo, klece s popelnicemi, kůlny na zahradní náčiní a kompost. Ve středové části se nachází pás dětského hřiště pro větší děti zahrnující kmenovou prolézačku se skluzavkou, zemní trampolínu či pohyblivou kladinu. Pro děti, dospělé i seniory je určena venkovní posilovna. V nižší, severnější terase se nachází herní prvky pro nejmenší – pískoviště a pérová houpadla. Louka pro pejsky je opět situována na severozápad. Klidovou zónu reprezentuje podium s jiho-západní expozicí, lehátka a lavičky v nižší severní terase. Další možnost posezení je kolem okrasného záhonu v jihovýchodní části dvora nebo u altánu s grilem na severozápadě. Několik laviček je umístěných také podél severní zdi na spodní terase, která bývá nejdéle osluněna.

varianta 2

Sedací zídka
Ovečka
Zákoutí s grilem

Podium s lehátky
Prolézačka
Venkovní posilovna [Web 8 2015]

Severní svah směřující k nejnižší položené terase je osázen několika záhony okrasných trvalek a popínavých rostlin. Použity jsou trvalkové směsi Perenemix Flower Shade a Dresdner Mischung Schattenfreude jehož základními taxony jsou *Anemone japonica*, *Aruncus dioicus*, *Aster divaricatus*, *Campanula trachelium*, *Astrantia major*, *Cimicifuga simplex*, *Deschampsia caespitosa*, *Dryopteris filix-mas*, *Digitalis purpurea*, *Hosta*, *Luzula nivea*, *Matteucia pennsylvanica*, *Polystichum aculeatum* a *Rodgersia podophylla*. S jednotlivými záhony se v pravidelném rytmu střídají porosty popínavých dřevin *Hedera helix* a *Vinca minor*, které doplňují keře hortenzií (*Hydrangea macrophylla*) a rododendronů (*Rhododendron impendium* "Buchlovice", *Rhododendron russatum*). Po středovém svahu jsou roztroušeny magnolie (*Magnolia stellata*, *Magnolia kobus*). Jako solitéry, uvozující vstup do vnitrobloku jsou navrženy 2 nízké stromky – *Malus floribunda* v blízkosti dětského hřiště a *Sorbus aucuparia* 'Pendula' v klidnějším jihozápadním rohu dvora. Hraniční zídka je vizuálně podtržena linií nízkého zimostrázového plůtku (*Buxus sempervirens* 'Suffruticosa'). Středový svah a kruhy kolem původních vzrostlých javorů jsou osety travinou *Dechampsia caespitosa* 'Pálava' a doplněny o jarní aspekt tvořený cibulovinami *Crocus vernus*, *Tulipa tarda*, *Anemone blanda* 'Blue Shades' a *Leucojum vernum*. Val obklopující jeden z původních javorů babyka (*Acer campestre*) je přetvořen v záhon okrasných trvalek směsi Dresdner Mischung Schattenfreude a nízkých keřů

hortenzií (*Hortenzia macrophylla*). Podium a severní svah od sebe dělí porost kvetoucích keřů *Weigela* 'Biskoop Glory', *Spirea x vanhouteii* a *Magnolia stellata*. Vysoká boční zídka severního svahu je zjemněna popínavou vistárií (*Wisteria floribunda*). V nejvlhčí a nejstinnější části vnitrobloku, tedy na jeho severozápadní hraně se uplatní stálezelené bobkovišně (*Prunus laurocerasus*), rododendrony (*Rhododendron rossatum*) a vyšší opadavé keře *Eonymus europaeus* a *Lonicera tatarica*.

varianta 2

Trvalková směs dresdener Mischung Schattenfreude
Deschampsia caespitosa 'Pálava'

Sorbus aucuparia 'Pendula'
Magnolia stellata
Buxus sempervirens 'Suffruticosa'

Architektonická situace

1 : 500

- lavička
- gril s posezením
- kompost
- kůlna
- umělý kámen
- pískoviště
- lehátka
- venkovní posilovna
- pohyblivá kladina
- houpačka
- podium
- prolézačka
- altán s posezením
- psí louka s prvky agility
- stromy a keře

varianta 2

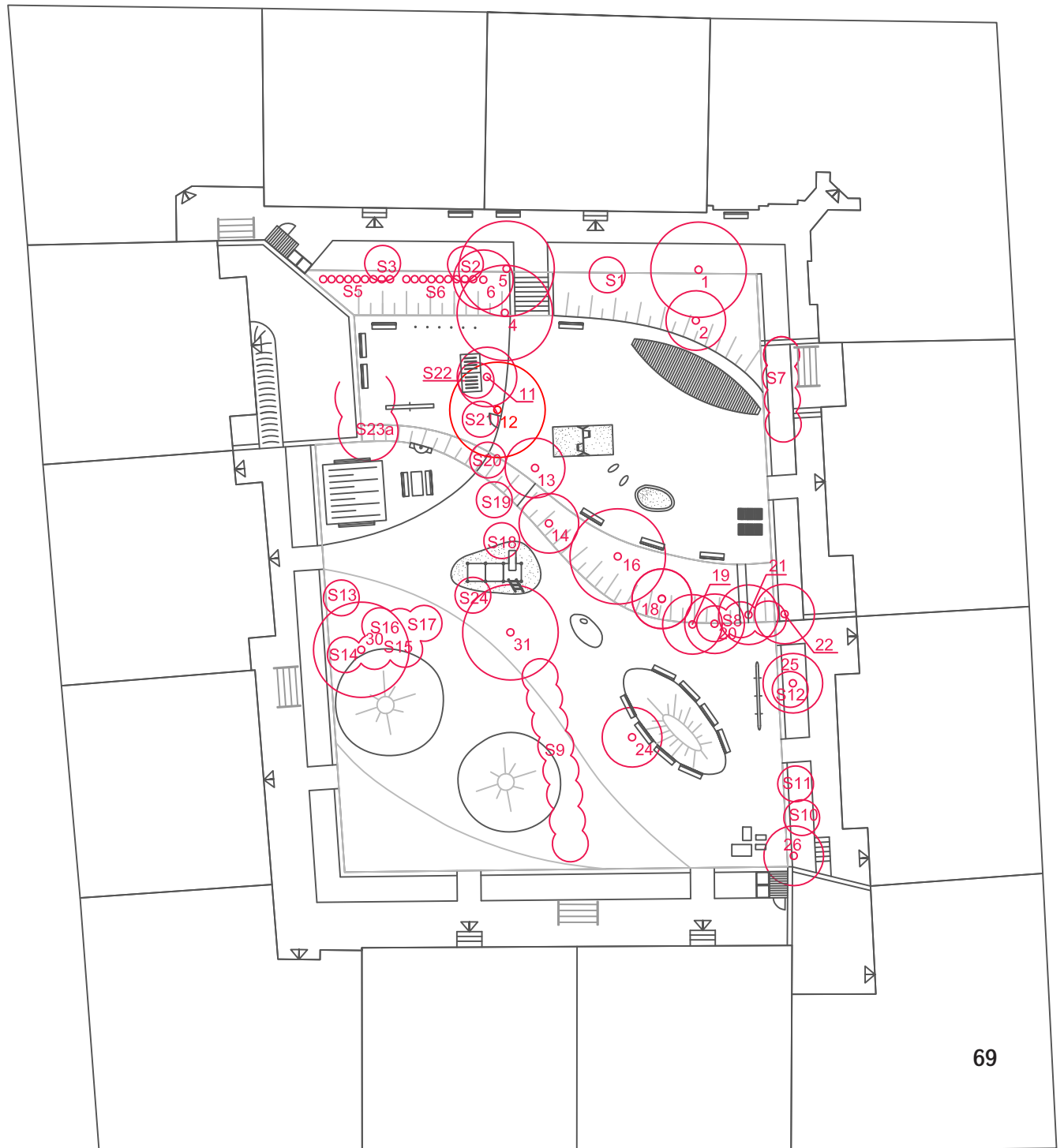

Plán kácení

1 : 500

Poř. č.	druh	Obvod kmene (cm)
1	<i>Acer platanoides</i>	82
2	<i>Prunus avium</i>	50
4	<i>Fraxinus excelsior</i>	52
5	<i>Fraxinus excelsior</i>	56
6	<i>Sambucus nigra</i>	40
11	<i>Sambucus nigra</i>	28
12	<i>Robinia pseudoacacia</i>	96
13	<i>Acer campestre</i>	25
14	<i>Acer campestre</i>	29
16	<i>Fraxinus excelsior</i>	70
18	<i>Acer campestre</i>	20
19	<i>Acer campestre</i>	21
20	<i>Acer campestre</i>	19
21	<i>Acer campestre</i>	25
22	<i>Acer campestre</i>	23
24	<i>Acer campestre</i>	25
25	<i>Acer campestre</i>	20
26	<i>Syringa vulgaris</i>	30
30	<i>Fraxinus excelsior</i>	75
31	<i>Betula pendula</i>	72

Poř.	druh	Průměr koruny (cm)
S1	<i>Syringa vulgaris</i>	4
S2	<i>Syringa vulgaris</i>	4
S3	<i>Syringa vulgaris</i>	4
S4	<i>Buxus sempervirens</i>	0,2
S5	<i>Buxus sempervirens</i>	0,2
S6	<i>Syringa vulgaris</i>	6
S7	<i>Syringa vulgaris</i>	3
S9	<i>Acer campestre</i>	5
S10	<i>Syringa vulgaris</i>	3
S11	<i>Syringa vulgaris</i>	3
S12	<i>Syringa vulgaris</i>	2
S13	<i>Forsythia x intermedia</i>	1
S14	<i>Prunus laurocerasus</i>	1
S15	<i>Lonicera pileata</i>	1
S16	<i>Forsythia x intermedia</i>	1
S17	<i>Mahonia aquifolium</i>	1
S18	<i>Mahonia aquifolium</i>	1
S19	<i>Prunus laurocerasus</i>	1
S20	<i>Prunus laurocerasus</i>	1
S21	<i>Lonicera pileata</i>	1
S22	<i>Prunus laurocerasus</i>	1
S23	<i>Fraxinus excelsior</i>	6
S24	<i>Mahonia aquifolium</i>	1

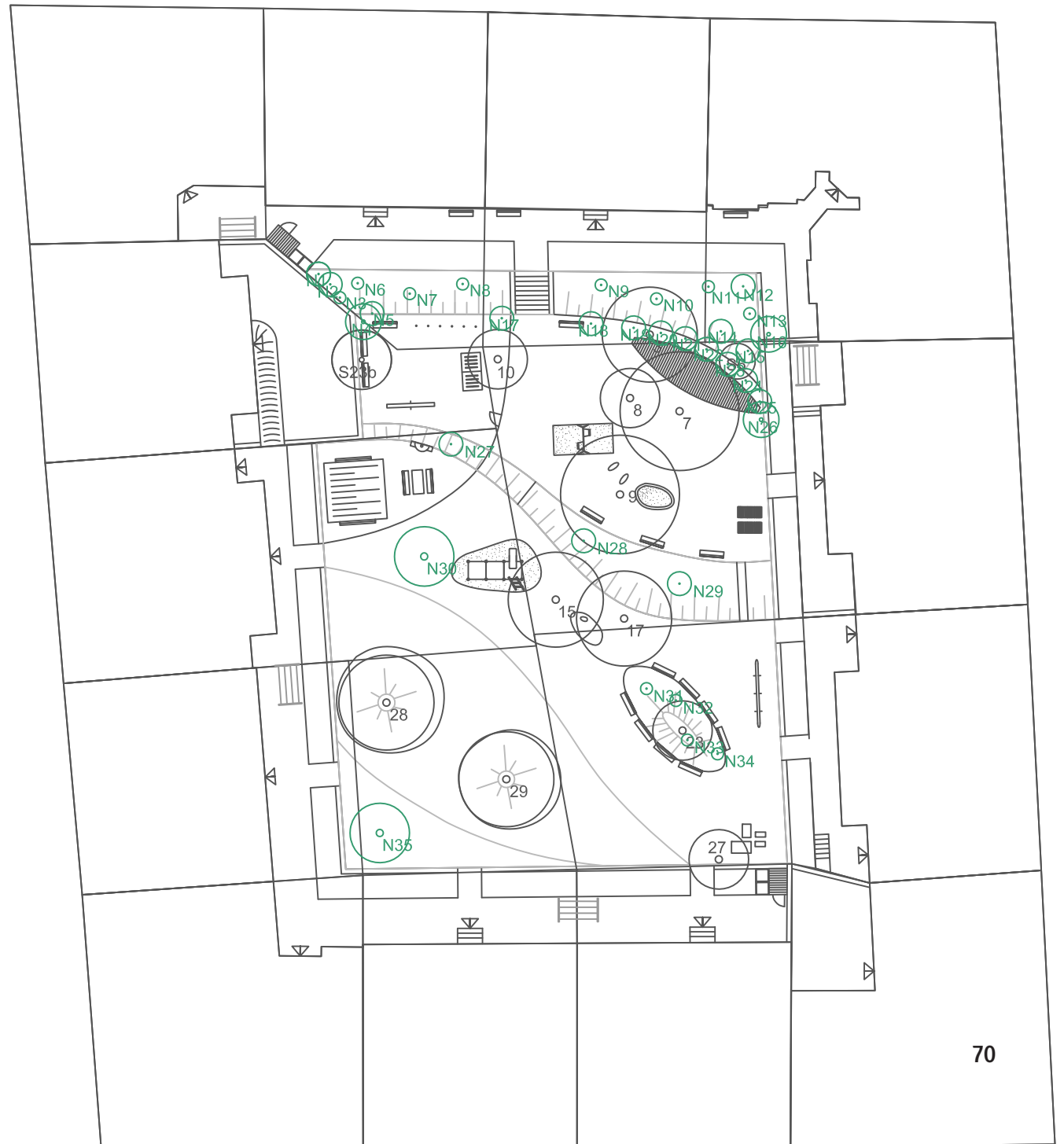

varianta 2

Osazovací plán – stromy a keře

1 : 500

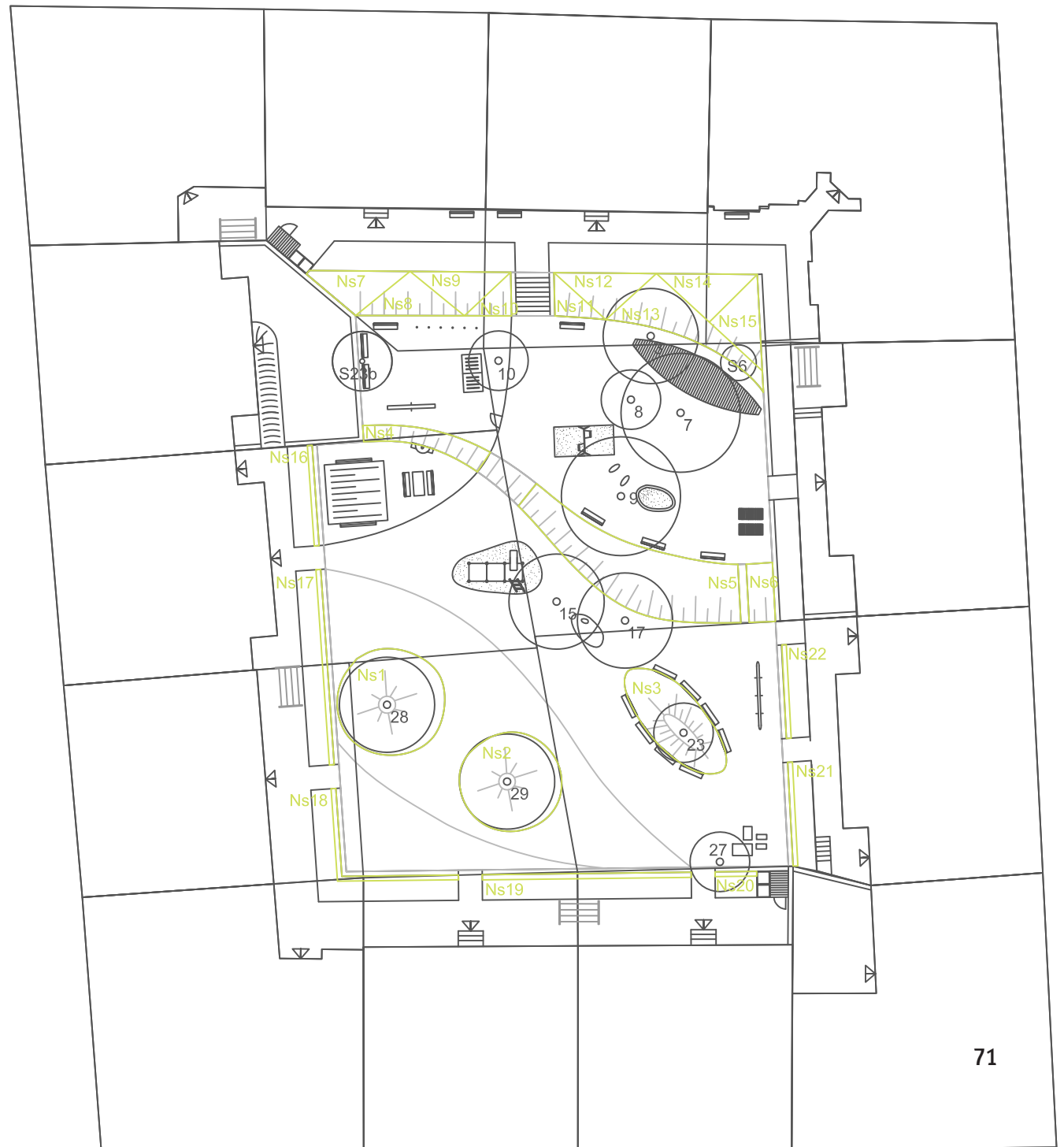
značka	název
N1	<i>Prunus laurocerasus</i>
N2	<i>Rhododendron russatum</i>
N3	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N4	<i>Eonymus europaeus</i>
N5	<i>Lonicera tatarica</i>
N6	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N7	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N8	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N9	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N10	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N11	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N12	<i>Magnolia stellata</i>
N13	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N14	<i>Rhododendron impendium</i> "Buchlovice"
N15	<i>Lonicera tatarica</i>
N16	<i>Wisteria floribunda</i>
N17	<i>Magnolia stellata</i>
N18	<i>Magnolia kobus</i>
N19	<i>Weigela</i> "Biskoop Glory"
N20	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N21	<i>Weigela</i> "Biskoop Glory"
N22	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N23	<i>Weigela</i> "Biskoop Glory"
N24	<i>Spiraea x vanhouttei</i>
N25	<i>Weigela</i> "Biskoop Glory"
N26	<i>Syringa vulgaris</i>
N27	<i>Magnolia stellata</i>
N28	<i>Magnolia kobus</i>
N29	<i>Magnolia kobus</i>
N30	<i>Malus floribunda</i>
N31	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N32	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N33	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N34	<i>Hydrangea macrophylla</i>
N35	<i>Sorbus aucuparia</i> "Pendula"

Osazovací plán – trvalky a keřové skupiny

1 : 500

značka	název	plocha (m ²)
Ns1	<i>Dechampsia caespitosa</i> "Palava", <i>Anemone blanda</i> "Blue Shades", <i>Leucorum vernum</i>	62
Ns2	<i>Dechampsia caespitosa</i> "Palava", <i>Anemone blanda</i> "Blue Shades", <i>Leucorum vernum</i>	60
Ns3	Dresdner Mischung Schattenfreude - <i>Anemone japonica</i> , <i>Aruncus dioicus</i> , <i>Aster divaricatus</i> , <i>Campanula trachelium</i> , <i>Astrantia major</i> , <i>Cimicifuga simplex</i> , <i>Deschampsia caespitosa</i> , <i>Dryopteris filix-mas</i> , <i>Digitalis purpurea</i> , <i>Hosta</i> , <i>Luzula nivea</i> , <i>Matteucia pennsylvanica</i> , <i>Polystichum aculeatum</i> , <i>Rodgersia podophylla</i>	40
Ns4	<i>Dechampsia caespitosa</i> "Palava", <i>Crocus vernus</i> , <i>Tulipa tarda</i>	17
Ns5	<i>Dechampsia caespitosa</i> "Palava", <i>Crocus vernus</i> , <i>Tulipa tarda</i>	85
Ns6	<i>Dechampsia caespitosa</i> "Palava", <i>Crocus vernus</i> , <i>Tulipa tarda</i>	10
Ns7	Dresdner Mischung Schattenfreude	16
Ns8	<i>Vinca minor</i> , <i>Hedera helix</i>	16
Ns9	Perenemix Flower shade - <i>Carex pendula</i> , <i>Aster schreberi</i> , <i>Bergenia Hybride</i> , 'Schneekuppe', <i>Campanula trachelium</i> , <i>Helleborus Orientalis-Hybrid</i> , <i>Hosta 'Frances Williams'</i> , <i>Smilacina racemosa</i> , <i>Convallaria majalis</i> , <i>Vinca minor 'Gertrude Jekyll'</i> , <i>Anemone blanda 'Blue Shades'</i> , <i>Anemone blanda 'White Splendour'</i> , <i>White Windflower</i> , <i>Eranthis hyemalis Winter Aconite</i> , <i>Scilla siberica</i>	16
Ns10	<i>Vinca minor</i> , <i>Hedera helix</i>	8
Ns11	<i>Vinca minor</i> , <i>Hedera helix</i>	8
Ns12	Perenemix Flower shade	16
Ns13	<i>Vinca minor</i> , <i>Hedera helix</i>	20
Ns14	Dresdner Mischung Schattenfreude	16
Ns15	<i>Vinca minor</i> , <i>Hedera helix</i>	16
Ns16	<i>Buxus sempervirens</i> "Suffruticosa"	14
Ns17	<i>Buxus sempervirens</i> "Suffruticosa"	16
Ns18	<i>Buxus sempervirens</i> "Suffruticosa"	17
Ns19	<i>Buxus sempervirens</i> "Suffruticosa"	16
Ns20	<i>Buxus sempervirens</i> "Suffruticosa"	4
Ns21	<i>Buxus sempervirens</i> "Suffruticosa"	14
Ns22	<i>Buxus sempervirens</i> "Suffruticosa"	14

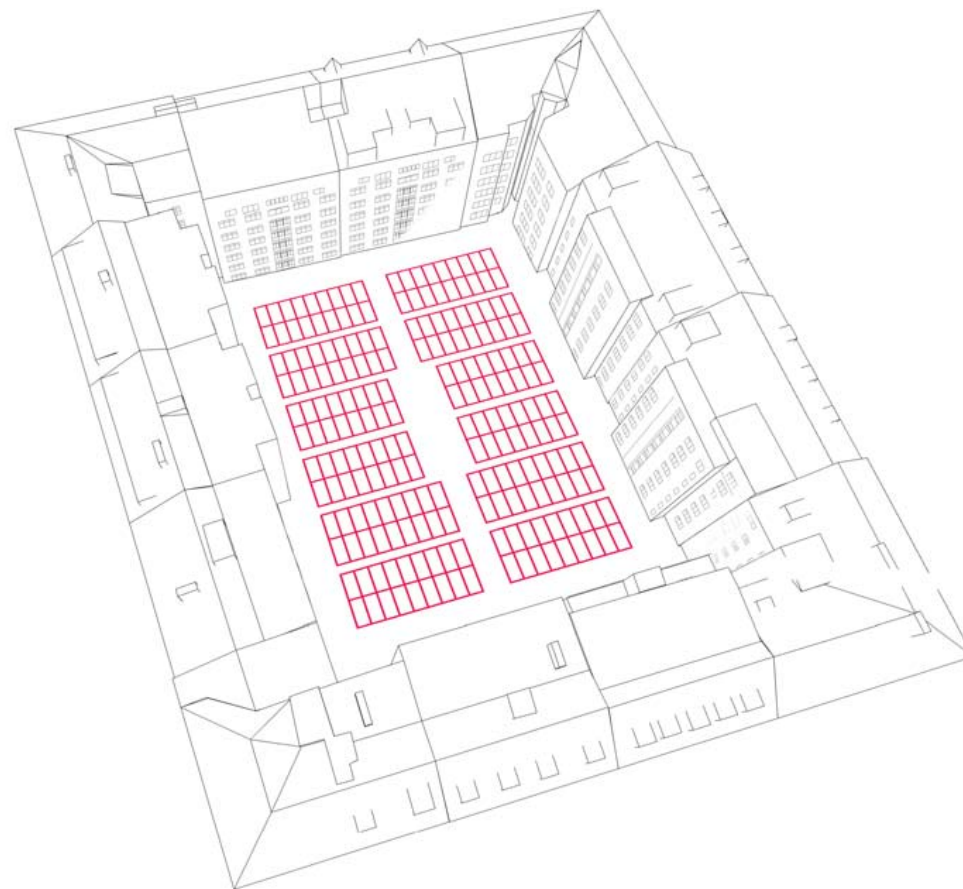

Varianta třetí

Poslední varianta pracuje se situací nejzazší. Situací, kdy se nejen domy, respektive bytová družstva zastupující jejich vlastníky, ale ani jednotliví vlastníci nebudou schopni shodnout na budoucí podobě ani formě užívání vnitrobloku. V takovém případě je možné situaci řešit absolutní privatizací prostoru vnitřního dvora. V předkládaném návrhu je od jeho celkových 3125 m² odečteno cca 800 m² nezbytných obslužných ploch a zbylých 2325 m² je vyděleno 251 vlastníky vnitrobloku. Na jednoho vlastníka tak připadá přibližně 8 m² pozemku. V prostředí vnitrobloku tímto postupem vznikla terasovitá mozaika drobných „políček“ o rozměrech 2x4m, která jsou určena k výhradnímu užívání svých majitelů. Na takovém pozemku pak může vzniknout vedle klasické okrasné či užitkové zahrádky třeba menší bazén, dětská prolézačka, lavička se stromem, posezení s grilem, sušák na prádlo, klepadlo na koberce, kurník pro slepice, psí bouda s výběhem nebo cokoli dalšího, nebude-li to omezovat práva a svobody okolních vlastníků.

Jednotlivá políčka jsou v návrhu seskupena do 6ti teras zpevněných 50cm vysokými zídками. Na terase jsou políčka umístěna ve dvou řadách, na které navazuje obslužná cesta v úrovni terénu. Veškeré obslužné plochy jsou řešeny rampami s maximálním sklonem 6%, zajišťujícími bezbariérový přístup ke všem parcelám. Sdílený společenský prostor je minimalizován na 50 m² zahrnujících altán s grilem,

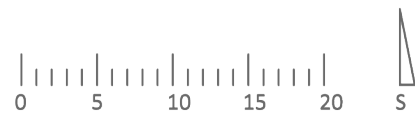
posezením a pítkem. Tento prostor lze obměnit v různých variacích např. na rezervoár dešťové vody, dětské hřiště, kůlnu, kompost či ohniště.

Ačkoli jde o variantu velmi extrémní lze si představit jistou paralelu s variantou první, ve které je otevřena možnost opětovného sdílení prostoru. Po zkušenosti s absolutním avšak prostorově velmi omezeným vlastnictvím může dojít ke snaze o propojení více polí, celé terasy či dokonce celého vnitrobloku. Do jednotlivých teras pak mohou být rozloženy aktivity obdobně jako ve variantě první.

Architektonická situace

1 : 500

- soukromé zahrádky
- posezení s pítkem
- altán

varianta 3

varianta 3

Diskuse

Některé z popsaných problémů obytných vnitrobloků není možné z pozice krajinářského architekta jakkoli řešit. Patří mezi ně v první řadě dispozice blokové zástavby, jež ovlivňuje velikost vnitrobloku, míru jeho provětrávání a zastínění. V případě řešeného vnitrobloku byly vstupní podmínky v tomto ohledu velmi příznivé. Jedná se sice o zcela uzavřený blok, avšak jeho rozloha je natolik velká a tvar ideální (je téměř čtvercového půdorysu), že provětrávání i oslunění jsou zde dostatečné pro rozvoj obytných kvalit vnitrobloku.

Stejně neměnnou skutečností jsou vlastnické vztahy a s nimi spojená parcelace prostoru. Návrh se s tímto faktem vyrovnává variantním řešením, které předpokládá různou míru spolupráce vlastníků. Všechny varianty však umožňují a motivují k využívání vnitrobloku jako celku, což je nejlepší možnou situací pro rozvoj jeho obytných hodnot.

Hranice veřejného a soukromého prostoru je možné jasně definovat i přes komplikované majetko-právní vztahy. Nejvýrazněji tyto póly odděluje varianta třetí, kde je soukromý prostor jasně určen hranicemi jednotlivých „políček“. Interakční plocha (nebereme-li v potaz, že na tak malém prostoru je téměř nereálné odclonit vizuální i sluchový kontakt s okolím) je zde omezena na obslužné chodníky a středový altán. Velká zacílenost funkcí prostoru na své majitele, však může na druhou stranu způsobit četnější užívání vnitrobloku než by tomu bylo při tradiční parkové úpravě místa.

Architekt Jan Gehl (2012) i sociolog Karel Schmeidler (2001) se shodují na významu přechodových (liminálních) ploch, oddělujících veřejné a soukromé prostory. Zde se odehrává nejvíce spontánních interakcí, které napomáhají ke vzniku užších sociálních vazeb mezi sousedy. Špačková a Ouředníček (2013) však varují před nejednoznačným určením těchto prostor, které vede k nižší četnosti jejich užívání. V prostředí vnitrobloků se nabízí řešení této problematiky prostorově čitelným odstupňováním polosoukromých a poloveřejných zón. Místa nejprivátnějšího charakteru jsou situována v blízkosti jednotlivých domů. Zde je vhodné navrhnout vedle běžných hospodářských funkcí, jako jsou sušení prádla, parkování kol či popelnic také prostor pro určitou personalizaci například ve formě užitkových či okrasných zahrádek. Středová, poloveřejná nebo veřejná část vnitrobloku (záleží na typologii bloku) je pak vymezena vůči těmto dvorečkům nízkou zídou, plotem či vegetací. Tato zonace prostoru byla uplatněna v druhé variantě návrhu. Varianta první nabízí flexibilitu propojování jednotlivých pozemků. Z praktických důvodů je proto řešena homogenně jako poloveřejné prostranství.

Nezájmu obyvatel o prostředí jakožto dalšímu z častých problémů vnitrobloku je v řešeném projektu předcházeno v první řadě vlastním procesem plánování jeho revitalizace. Od počátku je námět komunikován s obyvateli domů a jejich přání a požadavky jsou maximálně uplatňovány

ve zpracovaných variantách návrhu. O způsobu následné údržby zatím nebylo rozhodnuto, ale je jisté, že zpracování plánu péče bude společně s pravidly užívání nedílnou součástí finálního návrhu.

Funkce prostoru jsou v první a druhé variantě návrhu určeny dílčími prvky. Jejich kompozice se snaží po vzoru Schmeidlera (2001), který upozorňuje na význam integrace funkcí a obdobně jako Melková (2013) varuje před přehnanou předurčeností prostoru, utvářet logické celky (podium otevřené do prostoru, hřiště pro nejmenší děti spojené s posezením pro rodiče či seniory, kompost a kůlny na zahradní náčiní u pásu užitkových zahrad,...). Třetí návrh je sice jasně prostorově determinován z hlediska veřejného a soukromého prostoru, avšak funkci oněch soukromých pozemků již nechává čistě na přáních a představách svých uživatelů.

V žádném z předložených návrhů nebyla ponechána parkovací stání ležící na pozemku č. 2126. Parkování ve vnitrobloku jednoznačně ubírá jeho obytné a environmentální hodnotě. Pokud je to alespoň trochu možné, měla by být auta z vnitrobloků vykázána. Vyhláška města, určující povinnost stavebníků zajistit pro nové byty (zde situované ve střešních nástavbách) 1-2 parkovací stání (dle velikosti bytu), je jistě opodstatněná, avšak investoři by neměli mít možnost řešit situaci parkováním ve vnitrobloku a způsobovat tak degradaci tohoto jedinečného městského prostoru.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo definovat význam a funkce vnitrobloku ve struktuře města. Na základě zjištěných skutečností přiblížit možnosti jejich kultivace a nekonfliktního užívání nájemníky okolních domů.

Z literárního přehledu vyplynulo, že vnitrobloky mají ve struktuře města především význam sociální a socializační, jelikož skrze aktivity, které se zde odehrávají, podporují sousedské vztahy a vazby, přispívají k socializaci dětí a poskytují komunikační prostor pro méně mobilní sociální skupiny, jako jsou senioři a invalidé. Vnitrobloky však mají také význam environmentální. Skrze četně zastoupené nezpevněné plochy umožňují vsakování dešťové vody a zvyšují tak její zpětný výpar do prostředí. Přítomností zeleně pomáhají snižovat množství poléťavého prachu v prostředí a obecně zlepšovat mikroklimatické podmínky jejich nejbližšího okolí. Hospodářský význam vnitrobloků je z historického hlediska již spíše na ústupu.

Problémy obytných vnitrobloků spočívají především ve složitých majetko-právních vztazích a nejasně určené hranici veřejného a soukromého prostoru. Nezáměr obyvatel způsobuje v mnoha případech degradaci prostoru spojenou s výskytem sociálně patologických jevů. Neurčenost funkce prostoru snižuje jeho atraktivitu pro potencionální uživatele, případně podněcuje k jeho přivlastňování a ne vždy zcela hodnotným zásahům místních obyvatel. Velmi limitující bývá dispozice okolní zástavby –

– zejména její výška a tvar, způsobující nedostatečné oslunění a provětrávání vnitrobloku. Hygienické a bezpečnostní podmínky ve vnitrobloku také značně zhoršuje časté parkování a automobilová doprava.

Město může revitalizaci vnitrobloků podporovat v různé míře: Souhlasem s využitím ploch vlastněných či spravovaných MČ, motivačními soutěžemi jako je např. Dvorek roku na Praze 10 nebo Nejhezčí na Sedmičce Prahy 7, dotačními programy jako je vídeňský projekt Ozeleňování vnitrobloků nebo německý Program Ozeleňování dvorů, střech a fasád nebo přímo vlastní intervencí.

Na základě průzkumu více než 40 pražských a vídeňských vnitrobloků bylo definováno 12 nejčastějších funkcí těchto prostranství. Patří mezi ně funkce sdružovací a společenská, rekreační, okrasná, hospodářská, samozásobitelská a environmentální. Vnitrobloky také velmi často poskytují prostor pro dětská hřiště, parkování aut a kol, venčení psů či veřejné funkce jako jsou zahrady mateřských škol a restaurací. Velmi častou náplní jsou vestavby dalších obytných budov, garáží, tělocvičen, galerií, drobných řemeslných podniků nebo skladů.

Finální částí celé práce je návrh revitalizace obytného vnitrobloku mezi ulicemi Zelenky Hajskeho, Jeseniova, Biskupcova a Jana Želivského. Návrh je koncipován jako variantní řešení.

První varianta pracuje s předpokladem, že kterýkoli dům se může v procesu plánování nebo i po něm od celku oddělit a ponechat svůj pozemek pouze v užívání obyvatel příslušného domu. Návrh proto respektuje hranice jednotlivých pozemků a umožňuje tak zachovat, respektive obnovit jejich oplocení. Stěžejní myšlenkou návrhu je uspořádání aktivit, tak aby dobře fungovaly jako celek, avšak nabízeli dostatečné zázemí svým uživatelům i v případě rozdělení prostoru. Každý pozemek v něm nabízí něco výhradního, co ostatní pozemky nemají, čímž vlastníky motivuje ke kooperaci a společnému sdílení vnitrobloku.

Varianta druhá prostor pojednává bezvýhradně jako celek. Definuje polosoukromá prostranství před vstupy do domů a odděluje je od společného jádra nízkou sedací zídou, které předchází pás okrasných či užitkových záhonů určených k volnému obhospodařování místními residenty. Terénní kompozice středové poloveřejné části, vychází z určení dřevin s vysokou sadovnickou hodnotou, které bylo vhodné zachovat a utváří tak organicky zvlněnou krajinu s výraznějším svahem na severu území.

Varianta třetí pracuje s ideou absolutní vyhraněnosti veřejného a soukromého prostoru vnitřního dvora. Kompozici prostoru zde terasovitá mozaika drobných „políček“ o rozměrech 2x4m, které jsou určeny k výhradnímu užívání svých majitelů. Po zkušenosti s absolutním avšak prostorově velmi omezeným

vlastnictvím může dojít ke snaze majitelů o opětovné sdílení prostoru propojením více polí, celé terasy či dokonce celého vnitrobloku.

Každá z představených variant se jiným způsobem vyrovnává s častými problémy a překážkami revitalizace obytného vnitrobloku. Jejich vyhraněnost zde slouží k manifestaci možných dopadů určitých společenských jevů na formování obytného prostředí. Jako reálná varianta se proto jeví spíše kombinace různých aspektů a prvků těchto návrhů.

Použité zdroje citací

Bahrtdt, H. P.: Veřejnost a soukromí jako základní formy městského společenství. In: Kratochvíl, Petr (ed.). Architektura a veřejný prostor. Zlatý řez, Praha 2012.

Beran L., Valchářová V.: Industriál Prahy 3 - Průmyslová architektura a technické stavby. Výzkumné centrum průmyslového dědictví, Praha, 2009.

Bláhová H. (referentka rozvoje veřejných prostor MČ Praha 7) – rozhovor z 18. 12. 2014.

Brzobohatá M. (referentka odboru územního rozvoje MČ Praha 3) – rozhovor ze 4. 2. 2015.

Burianová, A.: Veřejný prostor ve městě. Sociální aspekty a návrhy pro funkční městské plánování na příkladu Prahy. Diplomová práce na Katedře sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Praha 2011.

Cílek V.: Krajiny vnitřní a vnější. Dokořán, Praha 2005.

Gehl, J.: Města pro lidi. Nadace Partnerství, Brno, 2012.

Gehl J.: Veřejné prostory pro proměňující se veřejný život. In: Kratochvíl, Petr (ed.). Architektura a veřejný prostor. Zlatý řez, Praha 2012.

Hrůza j.: Urbanismus světových velkoměst – I. díl: Praha. Nakladatelství ČVUT, Praha 2003

Jacobs, J.: Smrt a život amerických velkoměst. Odeon, Praha 1975.

Jahnová, M: Vnitrobloky jako specificky utvářený městský prostor. Diplomová práce na Katedře sociální a kulturní ekologie Fakulty humanitních studií UK v Praze. Praha 2015.

Janák, P.: Sto let obytného domu nájemného v Praze. Knihovna Stylu, Praha 1933.

Klimek, J.: Prostor převážně městský. Online, 2014. Dostupné na <http://www.jklimek.cz/files/prostor.pdf>.

Kol. autorů.: Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. Kancelář veřejného prostoru, Praha

2014. Dostupné na <http://manual.iprpraha.cz/cs/manual-tvorbyverejnych-prostranstvi>.

Kratochvíl, P.: Veřejný prostor jako předmět architektonické teorie a tvorby. In: Kratochvíl, P. (ed.): Architektura a veřejný prostor. Zlatý řez, Praha, 2012.

Lisková, J.: Nájemný dům v současné výstavbě Velké Prahy. Architekt SIA, Praha 1935.

Maceková a kol.: Metodika zapojení veřejnosti do revitalizace vnitrobloků v Brně. Nadace Partnerství, Brno, 2011. Dostupné na http://sidlistezijs.cz/dokums_raw/vnitroblokymetodika-final-tisk.pdf

Melková, P.: Prožívat architekturu. Arbor Vitae, Praha 2013.

Ouředníček, M.; Špačková, P.: Teoretické přístupy a současná témata výzkumu suburbanizace. In: Novák, Jakub (ed.). Sub Urbs: Krajina, sídla a lidé. Academia, Praha, 2013.

Schmeidler, K. a kol.: Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě. Vydavatel ing. Zdeněk Novotný, Brno, 2001.

Sládek, M.: Rub a líc městského bloku - Potenciál vnitrobloku aneb vesnice ve městě. Diplomová práce na Ústavu urbanismu, Fakulty architektury ČVUT v Praze, 2013.

Slánský, K.: Vnitřní krajina měst a celoměstské systémy zeleně. In: Zahrada-Park-Krajina/Idea, 2013. Dostupné na http://home.czu.cz/storage/59004_001_ZPK%203-2013.pdf

Sojková, E; Kiesenbauer, Z.: Metodika regenerace obytného vnitrobloku. VÚKOZ Průhonice 2008.

Sojková, E.; Viktorinová, H.: Výzkum možností obnovy zeleně v městské obytné zástavbě. VÚKOZ Průhonice 2001.

Staňková, J.; Štursa, J.; Voděra, S.: Pražská architektura. Tiskařské závody, Praha 1991.

Sudek, M.: Vnitrobloky činžovních domů v Praze z pohledu jejich uživatelů. Bakalářská práce na Katedře

sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze 2013.

Šilhánková V.: Veřejné prostory našich měst. In: Veřejná správa 6, Praha 2008

Štencel V., Souček V., Šonský D.: Architektonické úpravy veřejných prostranství. SNTL, Praha 1983.

Šubr. J. a kol.: Zeleň obytných vnitrobloků. O.P. Sempra Praha - Výzkumný a šlechtitelský ústav okrasného zahradnictví v Průhonicích, Průhonice 1990.

Tomíčková Z. (vedoucí oddělení územního rozvoje MČ Praha 1) – osobní rozhovor z 9. 2. 2015

Wilson J., Kelling G.: Broken windows - The police and neighborhood safety. The Atlantic Monthly, Boston 1982 Dostupné na: <http://www.manhattan-institute.org/pdf/_atlantic_monthly-broken_windows.pdf>.

Zahradníčková, K.; Grimm, R.: Revitalizace vnitrobloků Brno. Urbanisticko-architektonická studie, 2011. Dostupné na https://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/OUPR/UPP/Revitalizace_vnitrobloku/Revitalizace_vnitrobloku_obecne_principy.pdf

Webové stránky

Web 1: <http://www.gbstern.at/service-und-beratung/urbanes-garteln/innenhofbegruenung/>; Navštíveno 18. 2. 2015 18:00

Web 2: <http://kokorinsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/klimaticke-pomery/>; Navštíveno 11. 3. 2015 9:30

Web 3: <http://www.geoportalpraha.cz/>; Navštíveno 9. 3. 2015 16:00

Web 4: <http://mapy.nature.cz/>; Navštíveno 9. 3. 2015 14:00

Web 5: <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/>; Navštíveno 9. 3. 2015 19:00

Web 6: <http://www.gbstern.at/service-und-beratung/urbanes-garteln/nachbarschaftsgaerten/>; Navštíveno 9. 3. 2015 19:30

Web 7: <http://www.wien.gv.at/amtshelfer/umwelt/stadtgaerten/begruenung/innenhofbegruenung.html>; Navštíveno 9. 3. 2015 19:35

Web 8: https://www.facebook.com/colmexfitness/photos_stream; Navštíveno 10. 3. 2015